

BERETNING
TIL
FOLKETINGET

AFGIVET AF

DEN AF TINGET UNDER 25. OKTOBER 1950 NEDSATTE
KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

XII

SUPPLEMENT TIL DE TIDLIGERE AFGIVNE BERETNINGER I—III VEDRØRENDE FORHOLDENE VED DANMARKS
BESÆTTELSE 9. APRIL 1940

TYSKE DOKUMENTER

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1951

BERETNING
TIL
FOLKETINGET

AFGIVET AF

DEN AF TINGET UNDER 25. OKTOBER 1950 NEDSATTE
KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

XII

SUPPLEMENT TIL DE TIDLIGERE AFGIVNE BERETNINGER I—III VEDRØRENDE FORHOLDENE VED DANMARKS
BESÆTTELSE 9. APRIL 1940

TYSKE DOKUMENTER

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1951

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Folketingets beslutning om kommissionens nedsættelse	5
Forskrifter for kommissionen	6
Kommissionens medlemmer	8

Kommissionens beretning.

Indledning	9
I. Beslutningen	11
II. Forberedelsen	14
III. Udførelsen	38

ANVENDTE FORKORTELSER I DET FØLGENDE:

Bet. I, ber. II o. s. v., A. 00 betyder betænkning I afgivet af den parlamentariske kommission af 15. juni 1945, side 00, henholdsvis beretning II afgivet af den parlamentariske kommission af 19. december 1945.

Bet. I, ber. II o. s. v., A. nr. 00 betyder aktstykke til fornævnte, nr. 00.

Bet. I, ber. II o. s. v., st. 00 betyder det stenografiske referat til fornævnte, spalte 00.

A. nr. 00 betyder aktstykke til nærværende beretning, nr. 00.

Beslutning af folketinget om nedsættelse af en kommission i henhold til grundlovens § 45.

(Vedtaget ved eneste behandling den 25. oktober 1950.)

Folketinget beslutter:

1. Der nedsættes i henhold til grundlovens § 45 en kommission med den opgave i det omfang, kommissionen måtte anse det for påkrævet, at foretage de fornødne undersøgelser til supplerings af de ved de under den 15. juni 1945, 19. december 1945 og 8. januar 1948 nedsatte parlamentariske kommissioner tilvejebragte oplysninger til bedømmelse af, hvorvidt der er grundlag for at drage ministre og andre særlig ansvarlige til ansvar i forbindelse med Danmarks besættelse den 9. april 1940 eller i anledning af deres embedsvirksomhed under den tyske besættelse og til supplerings af de af kommissionen af 8. januar 1948 tilvejebragte oplysninger med hensyn til politisk virksomhed under besættelsen, der skønnes at indeholde anslag mod folkestyret og den hidtidige statsretlige praksis.

Det påhviler kommissionen snarest at afgive beretning til folketinget angående de foretagne undersøgelser.

2. Medlemmernes antal fastsættes til 24.
3. Over møder, hvori mundtlige oplysninger og forklaringer afgives til kommissionen, optages stenografisk referat.
4. Selve kommissionens drøftelser og afgivelsen af oplysninger, forklaringer og redegørelser foregår i lukkede møder, men der vil til oplysning for offentligheden, når undersøgelsen af et forhold er bragt til et sådant punkt, at kommissionen mener, at en redegørelse derfor kan afgives, være at afgive sådan redegørelse i den form og på den måde, som kommissionen skønner rigtig.
5. Tingets formand bemyndiges til at iværksætte det fornødne til denne beslutnings udførelse.

Gustav Pedersen.

Poul Møller.

**Forskrifter for den kommission, der af folketinget i henhold til
tingets beslutning af 25. oktober 1950 er nedsat i henhold til
grundlovens § 45,**

fastsat i henhold til nævnte beslutning af *folketingets formand*
den 25. oktober 1950.

§ 1.

Kommissionen vælger umiddelbart efter sin sammentræden en formand og en næstformand.

§ 2.

Kommissionen samles, udsættes og sluttes af sin formand. Denne bestemmer ved hver enkelt sammenkaldelse samlingsstedet; forsåvidt dette er København, holdes kommissionens møder i rigsdagens lokaler.

§ 3.

Kommissionen er berettiget til at antage lønnet medhjælp udenfor sin midte såvelsom til at foretage de til dens virksomhed fornødne udgifter, herunder rejse-udgifter efter regning til medlemmerne, forsåvidt kommissionen afholder møder udenfor København.

Under iagttagelse af de i tjenestemandslovens § 972 indeholdte regler vil der være at udbetale kommissionens medlemmer diæter, dog således at der ikke ydes diæter for dage, på hvilke folketinget holder møder.

§ 4.

Den, der ophører at være medlem af folketinget, ophører tillige at være medlem af kommissionen.

Når en enkelt ophører at være medlem, afgør kommissionen under hensyn til sine arbejders standpunkt og tarv, om den skal vedblive at virke med kun 23 medlemmer, eller om den skal gøre indstilling til folketinget om nyt valg af et medlem.

Skulle det ske, at flere ophører at være medlemmer, skal kommissionen gøre sådan indstilling.

§ 5.

Om udbyttet og udfaldet af sine undersøgelser vedtager og afgiver kommissionen beretning til folketinget.

Beretning er vedtaget, når ved den endelige afstemning mindst 13 af kommissionens medlemmer har stemt for den.

Vedtages beretning ikke med enstemmighed, er de, der har stemt imod, berettigede til at få en fremstilling af deres afvigende meninger optaget i et tillæg til kommissionens beretning.

§ 6.

Over møder, hvori mundtlige oplysninger og forklaringer afgives til kommissionen, optages stenografisk referat.

§ 7.

De til afholdelse af udgifter efter § 3 fornødne pengemidler hæves af kommissionens formand hos rigsdagens kasserer efter anvisning af folketingets formand. For deres anvendelse aflægger kommissionen regnskab til folketingets formand.

§ 8.

De øvrige regler for kommissionens virksomhed fastsættes af den selv.

Gustav Pedersen.

Eigil Olsen.

Kommissionens medlemmer.

Tingets valg af medlemmer fandt sted den 7. november 1950, og der valgtes følgende:

Redaktør *Holger Eriksen*,
fhv. minister, overretssagfører *Busch-Jensen*,
sekretær *Victor Gram*,
forretningsfører *Poul Hansen* (Grenaa),
fhv. minister *Rasmus Hansen*,
kontorchef *Hans Hækkerup*,
maskinarbejder *Holger Larsen*,
togfører *M. Larsen*,
sekretær *Lindberg*,
maskinarbejder *Th. Poulsen*,
gårdejer *Niels Eriksen*,
gårdejer *Jørgen Gram*,
landsretssagfører *Thisted Knudsen*,
fhv. minister *Arnth Jensen*,
sekretær *Harald Nielsen*,
fhv. fængselspræst *Kristen Amby*,
redaktør *Bøgholm*,
lektor *Karl Olsen*,
professor, dr. jur. *Rasting*,
landmand *Steen*,
direktør *Rager*,
overlæge *Viggo Starcke*,
plantageejer *Oluf Pedersen*.

Et mandat, der ville kunne besættes af Danmarks kommunistiske partis folketingsgruppe, står indtil videre ubesat, jfr. folketingstidenden 1950—51 sp. 605.

Kommissionen konstituerede sig med *Holger Eriksen* som formand og *Arnth Jensen* som næstformand.

Tidligere medlem af kommissionen og formand for denne, dommer *Aage G. Holm* har været tilknyttet kommissionsarbejdet og været tilstede i dennes møder.

Til kommissionens sekretær antoges chefen for rigsdagens bureau, *Eigil Olsen*.

Endvidere har arkivar, dr. phil. *Harald Jørgensen* medvirket ved nærværende beretnings udgivelse.

Indledning

Med udsendelsen af nærværende bind påbegyndes offentliggørelsen af et udvalg af de tyske dokumenter, som det er lykkedes kommissionen at komme i besiddelse af. Dokumenterne stammer, som der nærmere vil blive redegjort for i det følgende, fra forskellige civile og militære tyske arkiver.

I forbindelse med retsforhandlingen ved den internationale militærdomstol i Nürnberg, der blev nedsat for at dømme de tyske krigsforbrydere, fremdroges der af beslaglagte tyske arkiver et omfattende materiale både til belysning af krigens forhistorie og af tyske civile og militære myndigheds optræden i de besatte lande under krigen. Da der blandt dette materiale var adskilligt, der havde interesse for Danmark, fik de danske observatører ved den internationale militærdomstol instruktion af udenrigsministeriet¹⁾ om at erhverve fotokopier eller bekræftede afskrifter af de således fremlagte dokumenter, og disse blev ved udenrigsministeriets mellemkomst stillet til kommissionens rådighed. Desuden foretog en af justitsministeriet i december 1946 udsendt delegation bestående af politimester P. Kjalke, politiadvokat E. Bech og dr. Sven Henningsen en fornyet grundig gennemgang af alt for Nürnbergerdomstolen foreliggende dokumentmateriale. Hvad der havde interesse for Danmark, blev hjembragt enten i fotokopi eller bekræftet afskrift. En væsentlig del af dette materiale belyser forhistorien til Tysklands aktion 9. april 1940. Resten indeholder spredte dokumenter til belysning af forskellige forhold under den tyske besættelse af Danmark.

Med udenrigsministeriets mellemkomst er kommissionen desuden kommet i besiddelse af en samling vigtige militære arkivalier, hvorefter en del stammer fra den tyske værnemagts overkommandos arkiv og andre sandsynligvis fra den tyske øverstkommanderendes arkiv i Danmark. Denne samling indeholder adskillige dokumenter, der nærmere belyser planlægningen af den tyske aktion 9. april 1940 og dens gennemførelse. Desuden indeholder disse militære arkivalier adskillige dokumenter til belysning af den tyske hærs ophold i Danmark i årene 1940—45 og af forholdet mellem befolkningen og den tyske værnemagt.

Ved de undersøgelser, som ovennævnte delegation foretog i Tyskland i december 1946, viste det sig, at den betydeligste samling tyske dokumenter måtte søges i det tidligere tyske udenrigsministeriums arkiv, der af englænderne og amerikanerne var bragt tilbage fra evakueringspladserne i Vesttyskland til Berlin. Kommissionen koncentrerede sig i vinteren 1946—47 om at opnå tilladelse til at udsende en delegation til gennemgang af dette arkiv. Arkivet står under administration af State Department i Washington og Foreign Office i London. Efter at tilladelsen til at besøge arkivet var er-

¹⁾ Jfr. bet. I A. nr. 26.

hvervet, udpegede kommissionen en delegation under bureauchef Eigil Olsens ledelse. Delegationen kom iøvrigt til at bestå af politiadvokat Erik Bech, dr. Sven Henningsen, arkivar, dr. phil. Harald Jørgensen og landsarkivar J. Hvidtfeldt. Afrejsen fandt sted 12. august 1947 fra København. Efter at arbejdet var sat i gang og de fornødne aftaler truffet, vendte bureauchef Eigil Olsen og dr. Henningsen tilbage, medens resten af delegationen forblev i Berlin for at fuldende gennemgangen af arkiverne. Hjemrejsen fandt sted 12. september 1947.

I Berlin fik delegationen først og fremmest adgang til at gennemgå det tyske udenrigsministeriums arkiv og det såkaldte rigskancellis arkiv, der opbevaredes sammesteds. Det viste sig, at disse arkiver var i det væsentlige intakte indtil sommeren 1944. Efter den tid var adskillige arkivalier gået til grunde. Delegationen foretog en systematisk gennemgang af alle afdelinger af det tyske udenrigsministeriums arkiv, hvor der var grund til at mene, at der kunne være dokumenter af interesse for kommissionen. Delegationen mødte den største velvilje og hjælpsomhed fra de allierede myndigheder. Samtlige dokumenter, som skønnedes at have interesse, blev mærket og fotografier bestilt. Fotografierne ankom til København i løbet af de følgende 9 måneder.

Under opholdet i Berlin havde delegationen ligeledes lejlighed til at foretage en summarisk gennemgang af det såkaldte Document Center 7771, der var under amerikansk militær bevogtning og indeholdt de nazistiske organisationers særlige arkiver. Enkelte dokumenter blev udtaget til fotografering, og fotokopier er senere modtaget.

Under delegationens ophold i Berlin viste det sig, at der var visse grupper af udenrigsministeriets arkiv, som ikke kunne blive gennemarbejdet, da de endnu ikke var opstillet eller registreret. Da rigsarkivet i januar 1948 udsendte en særlig arkivdelegation til Berlin bestående af arkivar, dr. Harald Jørgensen og landsarkivar J. Hvidtfeldt, fortsatte de arbejdet, hvor kommissionens delegation havde sluppet, og foranledigede hjemsendelse af yderligere fotografiske kopier af interesse for kommissionen. Hjemsendelsen af kopierne trak dog ud som følge af den opståede russiske blokade af Berlin og arkivaliernes overflyttelse til England. Kommissionen har imidlertid i løbet af året 1950 fået samtlige dokumenter hjem, der har interesse for dens arbejde.

Nærværende bind, der alene omfatter tyske dokumenter vedrørende forholdene omkring den 9. april 1940, vil senere blive efterfulgt af aktsamlinger indeholdende tyske dokumenter til belysning af forholdene under besættelsen.

Som det fremgår af det følgende, optrykkes først de tyske dokumenter, hvorefter oversættelserne følger i et særligt afsnit. Sådanne dokumenter, der kan påregnes at have større interesse, optrykkes i kliché efter foreliggende fotokopier.

I.

Beslutningen.

Spørgsmålet om et tysk angreb på Skandinavien kom frem i begyndelsen af oktober 1939. Det rejstes fra sømilitær side, og formålet var at forbedre Tysklands strategiske stilling under kampen om Atlanterhavet. Man tænkte i denne forbindelse navnlig på støttepunkter for Atlanterhavsubådene i Norge.

Tyske ubådsbaser i Norge

En forhandling herom fandt sted 3. oktober 1939 indenfor den øverste søkrigsledelse under storadmiral Erich Raeders forsæde¹⁾. Raeder oplyste i 1944, at det var chefen for Østersøflåden, admiral Rolf Carls, der i et brev til ham fra omkring månedsskiftet september—oktober 1939 havde påpeget betydningen af en tysk besættelse af den norske Atlanterhavskyst²⁾. Overfor Nürnbergerdomstolen har Raeder senere forklaret, at når han og Carls fattede interesse for de norske baser, var det, fordi indberetninger fra tyske agenter, formidlet af admiral Wilh. Canaris, meddelte, at englænderne planlagde en okkupation af norske baser³⁾.

Forhandlinger under Raeders ledelse.

Den tanke, at den tyske flådes strategiske stilling ville blive forbedret ved tyske baser på den norske vestkyst, var ingenlunde ny i tyske sømilitære kredse⁴⁾. Allerede i 1926 havde den tyske søofficer Wolfgang Wegener i en bog om tysk marinepolitik i den første verdenskrig påvist, hvilke fordele den tyske marine ville have vundet, om man i stedet for den defensive marinestrategi havde betrukket en mere offensiv bane. Det var lignende tanker, admiral Carls nu gjorde sig til talsmand for, og han fik tilslutning fra Raeder.

Wolfgang Wegeners ansøgelse.

Under forhandlingerne om de norske baser kom spørgsmålet om baser i Danmark ligeledes under debat, og man vedtog nærmere at undersøge, hvilken fordel den tyske flåde ville have f. eks. af et støttepunkt på Skagen.

Baser i Danmark.

I de følgende dage fortsattes drøftelserne, og man indhentede en udtalelse fra lederen af den tyske ubådsflåde, admiral Karl Dönitz. Denne anbefalede, at Tyskland erhvervede baser i Norge⁵⁾. Raeder besluttede derefter at optage forhandlinger med Hitler om dette spørgsmål⁶⁾.

Man har bevaret et memorandum, dateret 9. oktober 1939, der menes at indeholde Hitlers syn på Tysklands krigssituation på denne tid⁷⁾. Ifølge

Hitler om Tysklands nærmeste krigsmål.

¹⁾ Marinens overkommandos krigsdagbog, 3. oktober 1939. A. nr. 1. Se endvidere A. nr. 4.

²⁾ Raeders memorandum, dateret 10. januar 1944. A. nr. 147.

³⁾ Forhør over Raeder 17. maj 1946. A. nr. 151.

⁴⁾ Indstilling fra den norske undersøgelseskommission af 1945, bilag I, 1947, side 10—11.

⁵⁾ Erklæring fra Dönitz af 9. oktober 1939. A. nr. 2.

⁶⁾ Raeders memorandum, dateret 10. januar 1944. A. nr. 147.

⁷⁾ Indstilling fra den norske undersøgelseskommission af 1945, bilag nr. I, 1947, side 12—13.

et vidneudsagn af general Alfred Jodl for Nürnbergerdomstolen blev dette memorandum personligt udarbejdet af Hitler og var bestemt for de øverstkommanderende for værnemagtens tre afdelinger og for chefen for O. K. W¹). I henhold til dette dokument var målet for Tyskland at vinde herredømmet over Europa så hurtigt som muligt. Dette skulle opnås ved at samle alle kræfter til det store angreb mod vest («Operation Gelb»). Hitler håbede på vestmagternes militære nederlag, medens Rusland endnu var neutralt.

Forhandling
mellem Hitler
og Raeder 10.
oktober 1939.

Da Raeder 10. oktober 1939 henvendte sig til Hitler for at vinde ham for tanken om tyske baser i Norge, mødte han nok interesse for sine synspunkter, men ingen tilslutning. I det officielle referat af samtalen siges blot, at Raeder overfor Hitler fremhævede betydningen af ubådsbaser på den norske kyst²). I Raeders redegørelse fra 1944 er beretningen fyldigere, idet Raeder skal have udviklet, hvilke skæbnesvangre følger engelske baser i Norge ville have for Tyskland³). Englænderne ville få herredømmet over indløbet til Østersøen, og de ville kunne operere i flanken på den tyske flåde og det tyske luftvåben. Endvidere ville England kunne øve en stærk presion på Sverige. Omvendt ville tyske støttepunkter på Norges kyst kunne benyttes som udfaldsporter mod Atlanterhavet. Man ville hermed kunne hindre en gentagelse af den for Tyskland så skæbnesvangre minespærring i den første verdenskrig mellem Shetlandsøerne og Norges kyst.

Hitler viste sin interesse for storadmiralens udviklinger ved at udbede sig de notater, som man fra sømilitær side havde gjort om sagen, men han fastholdt sin en gang fattede beslutning, at Tysklands nærmeste krigsmål var angrebet mod vest. Herom var der 9. oktober 1939 udgået ordre, og siden fastsattes angrebet til at skulle finde sted 10. november⁴).

Raeder om
de nordiske
landes neu-
tralitet.

Hitlers afvisende holdning havde til følge, at der ikke i efteråret 1939 blev tale om et tysk angreb på Skandinavien. Raeder havde imidlertid ikke opgivet sine planer, og en udtalelse, som han fremsatte 25. november 1939 overfor en kreds af stabsofficerer, vidner om et uvenligt sindelag overfor de nordiske lande⁵). De skandinaviske lande, udtalte Raeder, er for tiden neutrale under tysk-russisk pres. Hvis Tysklands stilling skulle forringes, må vi vente, at de vil skifte holdning.

Quislings be-
søg i Berlin.

I december 1939 kom fhv. norsk forsvarsminister Vidkun Quisling til Berlin, og 11. december 1939 blev han sammen med den senere norske handelsminister Albert Hagelin modtaget af Raeder. Fra denne sammenkomst findes et officielt referat i marinearkivet⁶).

Quislings for-
handling med
Raeder 11.
dec. 1939.

I henhold til dette udviklede Quisling, at England ikke ville respektere Norges neutralitet, og at den siddende norske regering havde sluttet

¹) Forhør over Jodl 6. juni 1946. A. nr. 154.

²) Fuehrer-Conferences on Naval Affairs, side 27. (Udgivet af det engelske admiralitet 1947, i det følgende citeret: Fuehrer-Conferences). A. nr. 3.

³) A. nr. 147.

⁴) Nazi Conspiracy and Aggression VI, 1946, side 880—81. Se desuden A. nr. 154.

⁵) Fuehrer-Conferences 1939, side 48.

⁶) Fuehrer-Conferences 1939, side 55—57. A. nr. 5. Se desuden Raeders forklaring i Nürnberg 27. maj 1946. A. nr. 151.

en hemmelig traktat med England gående ud på, at man stiltiende ville se på en engelsk invasion på norsk område, hvis Norge udvikledes i krigen. En landgangsplan var udarbejdet og skulle udføres omkring Stavanger. Quisling udviklede videre de strategiske følger for Tyskland af en engelsk besættelse af Norge. Rhin- og Elbmundingerne ville blive udflankeret, og Østersøen blive krigsskueplads.

Det russiske fremstød i Finland, fortsatte Quisling, havde vakt ængstelse i Norden, og stortingspræsident Hambro og hans fæller håbede, at man med engelsk hjælp kunne imødegå den russiske fare. Quisling og hans folk ønskede imidlertid ikke, at Norge skulle komme i krig med Tyskland på grund af en engelsk landgang. Hans parti var derfor stemt for at komme en engelsk landgang i forkøbet og tilbyde Tyskland baser. Quisling var nu kommet til Tyskland for at etablere kontakt. Mødet endte med, at Raeder udtalte, at han ønskede at foredrage sagen for Hitler.

Under sin samtale med Hitler udviklede Raeder, at England ikke måtte vinde fodfæste i Norge¹). Dette ville være krigsafgørende. Raeder stillede derfor forslag om, at den tyske overkommando skulle have tilladelse til sammen med Quisling at lægge planer til en tysk besættelse af Norge ad fredelig vej, d. v. s. indkaldt af en regering Quisling, eller ved magt. Hitler erklærede sig enig i dette. I mødet deltog foruden Raeder generalerne Keitel og Jodl samt orlogskaptajn Puttkammer. Der er ikke refereret udtalelser fra deres side.

Raederes forhandling med Hitler 12. dec 1939.

Forinden videre foretoges, ønskede Hitler en personlig samtale med Quisling. Det første møde fandt sted 15. december, og han var ledsaget af Hagelin og Amtsleiter Scheidt fra Alfred Rosenbergs kontor. To dage senere — 17. december — blev Quisling påny modtaget af Hitler, og under denne anden samtale diskuteredes situationen i sin helhed. Hitler understregede sit ønske om, at Norge forblev neutralt, og spurgte Quisling, om han var klar over, at England ville erklære Norge krig, hvis Quisling anmodede Hitler om hjælp. Quisling bekræftede dette spørgsmål. Ved slutningen af samtalen spurgte Quisling Hitler direkte, om han ville hjælpe ham, hvortil Hitler svarede: Javel, det vil jeg²).

Hitlers samtaler med Quisling 15. og 17. dec. 1939.

Samtalerne mellem Quisling og Hitler er refereret i Alfred Rosenbergs dagbogsnotitser³). Desuden findes der en redegørelse, dateret 15. juni 1940, udarbejdet af Rosenbergs kontor, der i alt væsentligt dækker dagbogsnotitserne⁴). Datoerne for Quislings samtaler med Hitler angives dog her som den 16. og 18. december 1939. Endvidere oplyses det i denne kilde, at Quislings samtaler med Raeder fandt sted på foranledning af Hagelin.

Under forhørene i Nürnberg har såvel general Keitel som storadmiral Raeder hævdet, at Hitler traf sin beslutning straks efter Quislings besøg. Keitel udtalte, at ordren om at angribe Norge udstedtes i midten af december⁵). Raeder hævdede, at Hitler efter samtalerne med Quisling be-

Angrebet på Norge. Udtalelser af Raeder og Keitel.

¹) Fuehrer-Conferences 1939, side 57—58. A. nr. 6.

²) Om den økonomiske hjælp til Quisling se A. nr. 12.

³) Rosenbergs dagbog 19.—20. december 1939, aftrykt i Straffesak mot Vidkun Quisling, Oslo 1946, side 36.

⁴) A. nr. 142. Se også A. nr. 146.

⁵) Forhør over Keitel 15. august 1945. A. nr. 148.

falede O. K. W. at behandle og studere spørgsmålet om en okkupation af Norge. Dette arbejde blev påbegyndt, og fra sømilitær side deltog den senere admiral, daværende kaptajn Krancke i dette arbejde¹⁾. Det kan i denne forbindelse oplyses, at den samme opfattelse er fremsat i tre bevarede beretninger fra Raeders hånd om forhistorien til angrebet den 9. april 1940. Af disse er de to dateret henholdsvis 22. april 1940 og 10. januar 1944, medens den tredje er udateret²⁾. Der er ikke fundet nogen skriftlig ordre fra Hitler fra denne periode.

Major
Deyhles
dagbogs-
notitser.

Andre kilder meddeler, at Hitler først traf sin beslutning om et angreb på Norge omkring midten af januar 1940. Major Deyhle, der var stabschef hos general Jodl, meddeler i sin dagbog, at Hitler endnu i begyndelsen af januar 1940 håbede, at det store angreb mod vest kunne sættes i gang, men vejret lagde sig stadig hindrende i vejen³⁾. Først da håbet om bedre vejr definitivt brast, blev situationen en anden. I henhold til major Deyhle fattede Hitler omkring midten af januar sin beslutning om at udnytte det danske og det norske landområde for den tyske krigsførelse. Nogen personlig ordre fra Hitler til bekræftelse af denne påstand er ikke fundet.

II.

Forberedelsen.

Forberedelse
erne på-
begyndes.

Fra det øjeblik, Hitler havde fattet sin beslutning, og indtil dagen, hvor aktionen blev udført, hengik ca. 3 måneder, og man gik i gang med de forberedende arbejder.

»Studie N«,
dat. 29. jan.
1940.

Det første eksisterende dokument vedrørende aktionen mod Skandinavien stammer fra 29. januar 1940. Under denne dato udstedte chefen for O. K. W., general Keitel, en ordre til overkommandoens forskellige afdelinger, hvori han meddelte, at Hitler ønskede, at det videre arbejde med »Studie N« skulle foregå under hans umiddelbare tilsyn og med Keitel som chef⁴⁾. I ordren henvises til en tidligere meddelelse af 23. januar, som imidlertid ikke kendes. Der skulle nedsættes en mindre arbejdsstab, der kunne danne kernen i en fremtidig operationsstab. Arbejdet skulle fremtidig foregå under dækningsnavnet »Weserübung«. Fra samme tid stammer en anden ordre fra Hitler til de øverste rigsmyndigheder, hvori det hedder, at ingen uden hans udtrykkelige tilladelse må give sig af med forberedende arbejder for militære operationer, der har besættelse af ikke-tyske områder til formål. Den absolutte hemmeligholdelse af sådanne operationer kræver, at kun et yderst begrænset antal personer har kendskab hertil⁵⁾.

»Weser-
übung«.

Til belysning af aktionens videre forberedelse foreligger dels en række samtidige dokumenter fra det tidligere hærarkiv i Potsdam, dels general Jodls

¹⁾ Forhør over Raeder 17. maj 1946. A. nr. 151. Se desuden A. nr. 152—53.

²⁾ A. nr. 137. Om storadmiral Raeders andel i de forberedende overvejelser oplyser desuden A. nr. 11, 26, 29—30 og 49.

³⁾ A. nr. 7.

⁴⁾ Ordre fra Keitel, dateret 29. januar 1940. A. nr. 8.

⁵⁾ Ordre fra Hitler, dateret januar 1940. A. nr. 9.

dagbog samt endelig forhørsreferater (over de implicerede parter) fra domstolen i Nürnberg.

Den ved Keitels skrivelse af 29. januar nedsatte særlige stab vedrørende »Weserübung« trådte sammen til sit 1. møde den 5. februar¹⁾.

Under 19. februar 1940 har Jodl i sin dagbog en indførsel om en samtale, han har haft med Hitler om Altmarkaffæren²⁾. Jodl oplyser, at Hitler var meget utilfreds med den holdning, som folkene fra Graf Spee havde indtaget ombord på Altmark, idet de ikke havde gjort modstand og ikke tilføjet englænderne tab. I forlængelse heraf trængte Hitler på med hensyn til forberedelserne til »Weserübung«, og han krævede, at skibe skulle udrustes og troppeafdelinger stilles i beredskab. Han ville tale med den særlige arbejdsstab herom. Under samtalen foreslog Jodl, at man skulle udpege en af de nye kommanderende generaler til at forestå aktionen og sammen med sin stab at forberede denne. På denne måde kunne man måske fremskynde forarbejderne. Hitler erklærede sig indforstået hermed.

General Jodl om Altmarkaffæren.

Med samtalen den 19. februar mellem Hitler og Jodl afsluttedes 1. fase i forberedelserne til angrebet på Skandinavien. Den særlige stab oplyste at fungere, og i stedet for overlodes arbejdet til en ny mand, der stod udenfor værnemagtens overkommando. 21. februar modtog Hitler i førerhovedkvarteret i Berlin den udpegede leder af den kommende operation, nemlig general v. Falkenhorst. Jodl bemærker i sin dagbog, at v. Falkenhorst modtog hvervet med glæde³⁾. 24. februar indtraf v. Falkenhorsts stab i Berlin, og arbejdet blev straks påbegyndt.

1. fase af forberedelserne afsluttes.

General Nikolaus v. Falkenhorst var på det tidspunkt 56 år og havde hele sit liv gjort tjeneste i den tyske hær. Han var uddannet infanteriofficer og havde deltaget i verdenskrigen 1914—18. I foråret 1918 havde han tilhørt det tyske hærkorps, der under v. der Goltz' ledelse havde deltaget i den finske frihedskrig. Efter våbenstilstanden i 1918 gjorde v. Falkenhorst først tjeneste i Schlesien og siden i rigsværnsministeriet i Berlin (1922—27). 1928—33 var v. Falkenhorst bataillonschef først i Königsberg og siden i Dresden. Derefter tjenstgjorde han som militærattaché med bopæl i Prag, og i 1935 udnævntes han til divisionschef i Østpommern. I august 1939 overtog han ledelsen af det 21. armékorps og deltog i denne egenskab i det polske felttog. I november 1939 forflyttedes han med sin afdeling til vestfronten, hvor han blev underlagt v. Rundstedts armégruppe. Efter hans egne udtalelser var hele hans opmærksomhed i disse måneder henvendt på Frankrig og det forestående store fremstød mod vest. Selv opholdt han sig i lange perioder på øvelsespladsen Grafenwoehr i Bayern, optaget af øvelser med kunstig tåge. Det var midt under disse øvelser, at et telegram fra Berlin kaldte ham til Hitler. v. Falkenhorst har overfor retten oplyst, at han kom til Berlin enten den 20. eller den 21. februar, og at han næste dags formiddag kl. 11 blev modtaget af Hitler i rigskancelliet⁴⁾. Disse oplysninger stemmer med angivelserne i Jodls dagbog.

General N. v. Falkenhorst.

¹⁾ Jodls dagbog 5. februar 1940. A. nr. 10.

²⁾ Jodls dagbog 19. februar 1940. A. nr. 10. Se også A. nr. 17.

³⁾ Jodls dagbog 21. februar 1940. A. nr. 10.

⁴⁾ Forhør over Falkenhorst 24. oktober 1945. A. nr. 149—50.

1. samtale
mellem Hitler
og v. Falken-
horst 21. febr.
1940.

Om sin første samtale med Hitler har v. Falkenhorst givet Nürnber-
gerdomstolen en række oplysninger. Han har for det første forklaret, at det
var hans første møde med Hitler, og at han intet vidste om hensigten med
kaldelsen til Berlin. Tilstede var foruden Hitler med sikkerhed Keitel og
muligvis også Jodl. Af samtalen med Hitler fik v. Falkenhorst det indtryk
at planen mod Skandinavien havde været under forhandling i løbet af vin-
teren 1939—40, og han giver den oplysning, at begivenhederne i Jøssing-
fjorden havde gjort Hitler nervøs. På dette punkt er der således overens-
stemmelse med Jodls dagbog. Hitler skal ligeledes — ifølge v. Falkenhorsts
vidneforklaring — have fremhævet, at rigsregeringen havde meddelelser
om, at England planlagde en landgang i Norge.

v. Falkenhorst forklarede dernæst, at valget var faldet på ham på
grund af hans deltagelse i den finske frihedskrig. Hitler var under denne
første samtale ivrig efter at høre, hvorledes denne ekspedition over havet
havde været organiseret. Nu stod man overfor at skulle planlægge en lig-
nende ekspedition. Aktionen var nødvendig, hævdede Hitler, for at hindre
Englands adgang til Østersøen, for at frigøre tyske flådeoperationer med
udgangsbaser i Wilhelmshaven og for at sikre malmtransporterne langs Nor-
ges kyst. v. Falkenhorst ville få fem divisioner stillet til sin rådighed, og
det var kun hensigten at besætte kyststrækningerne i Norge og Danmark.
Aktionen var ikke rettet mod det norske folk.

Hitler tog derefter afsked med v. Falkenhorst, som fik ordre om at
møde påny kl. 17 for at forelægge skitse til en angrebsplan.

Pausen mellem de to konferencer benyttede v. Falkenhorst til at købe
en Baedeker over Norge og at skaffe sig et første kendskab til norsk geo-
grafi. Han har i retten hævdet, at Norge for ham var et ganske ukendt land.
Samtidig foretog han en foreløbig beregning over, hvorledes divisionerne
skulle anvendes.

2. samtale
mellem Hitler
og v. Falken-
horst 21. febr.
1940.

Kl. 17 var v. Falkenhorst påny tilbage i rigskancelliet, hvor han atter
blev modtaget af Hitler og Keitel. Heller ikke denne gang var han fuldt sik-
ker på, om Jodl var tilstede. Han fremlagde en skitse, der gik ud på, at der
skulle landsættes en division i henholdsvis Oslo, Stavanger, Bergen, Narvik
og Trondheim. Hitler krævede absolut tavshed af v. Falkenhorst, og denne
lovede dette med et håndtryk. v. Falkenhorst fik derefter bemyndigelse til
at overføre sin stab fra Koblenz til Berlin, men kun så mange, som var ab-
solut nødvendige. Lokaler, der var strengt bevogtede, anvistes i krigsmini-
steriets bygning. Desuden fik han som sømilitær rådgiver den senere admi-
ral Krancke og en oberst fra luftvåbnet. Hitler erklærede til afslutning, at
sagen var meget presserende, da han frygtede, at England ville komme ham
i forkøbet. Audiensen var hermed forbi.

Der er intet væsentligt i v. Falkenhorsts beretning, der strider mod
oplysningerne i Jodls dagbog, der har det fortrin fremfor beretningen, at
den er samtidig, medens denne er afgivet mere end 5 år efter de begiven-
heder, som den skildrer. På et punkt divergerer de to kilder, idet v. Falken-
horst tillægger Keitel æren for at have udpeget ham til leder af det norske
felttog, medens Jodl i dagbogen udtrykkelig gør opmærksom på, at tanken
om at udpege en af de kommanderende generaler stammer fra ham.

Om selve de forberedende arbejder har v. Falkenhorst i Nürnberg oplyst, at dette påbegyndtes efter, at han havde overflyttet sin stab til Berlin. Hveranden dag aflagde han rapport om arbejdets gang enten for Hitler eller for Keitel. 20. marts kunne han meddele, at alle forberedelser var afsluttet. Han oplyser endvidere, at det var Hitlers idé, at den første bølge af invasionstropper skulle overføres på krigsskibe, da en almindelig transportflåde lettere ville blive opdaget af fjenden. Endvidere skulle de efterfølgende transportbåde sendes af sted i bølger for at formindske risikoen for tab. Angrebsdagen var først fastsat til den 8. april, men blev på grund af propelskade på et af skibene udsat til den 9. (Flåden havde et vigtigt ord at sige med hensyn til planernes udarbejdelse, da det var dens opgave at bringe tropperne frem).

v. Falkenhorst påbegynder arbejdet.

Til yderligere belysning af de forberedende arbejder haves foruden v. Falkenhorsts beretning nogle samtidige dokumenter.

Fra 26. februar 1940 stammer et referat vedrørende de politiske og forvaltningsmæssige forholdsregler, der burde tages ved besættelsen af Norge, Danmark og Sverige¹). Til dette referat hører 3 bilag indeholdende de nærmere krav, der burde stilles til de tre lande.

Plan om tysk besættelse af Norge, Danmark og Sverige, dat. 26. febr. 1940.

Det fremgår af dette dokument, at man fra begyndelsen har regnet med en fuldstændig besættelse af norsk statsområde. I første omgang måtte anstrengelserne koncentreres om at få herredømmet over støttepunkter i Oslo, Arendal, Kristianssand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik samt jernbaneforbindelserne Oslo—Lillehammer—Trondheim og Narvik—Riksgrænsen. Endemålet var dog hele det norske statsområdes besættelse.

I Danmark skulle besættelsen indskrænke sig til støttepunkterne Skagen og Frederikshavn samt sikkerhed for jernbanen Slesvig—Skagen og passagen gennem Storebælt og Øresund. I Sverige skulle man besætte Luleå havn samt sikre banen Luleå—Narvik. Da disse aktioner ville medføre en fuldstændig engelsk blokade af samtlige skandinaviske og baltiske stater, måtte der træffes forberedelser til at koble de nordiske landes næringsliv sammen med Centraleuropas. I overensstemmelse med disse grundprincipper var der i særlige bilag udarbejdet en oversigt over de politiske og administrative krav, som man fra tysk side ville stille de enkelte nordiske lande. Disse krav var afpasset efter den udstrækning, som den tyske besættelse skulle have i de forskellige lande, og de kunne skærpes, såfremt besættelsen mødte modstand.

Dette forhandlingsgrundlag blev imidlertid straks omarbejdet på to vigtige punkter. For det første besluttede man at afstå fra besættelse af nogen del af svensk område, og omvendt blev man enig om, at hele det danske statsområde skulle besættes.

Denne beslutning blev kort efter godkendt af Hitler og skriftligt formuleret i en ordre dateret 1. marts 1940 og underskrevet af Hitler. Ordren af 1. marts 1940 blev det grundlag, som v. Falkenhorst og hans stab kunne arbejde videre på²).

Hitlers »Weisung für Fall Weserübung«, dat. 1. marts 1940.

¹) Se A. nr. 13—16.

²) Se A. nr. 18.

I Hitlers egenhændige »Weisung für Fall Weserübung« udvikles til indledning, at situationen i Skandinavien krævede, at den tyske værnemagt traf forberedelser til at besætte Danmark og Norge. Herved skulle man afværge engelske overgreb på Skandinavien og Østersøen, sikre malmbaserne i Sverige og udvide marinens og luftvåbnets udgangsstilling mod England. Det var marinens og luftvåbnets opgave at sikre det planlagte foretagende mod angreb fra engelske marine- og luftstridskræfter. De tyske angrebsstyrker skulle under hensyntagen til den almindelige militære situation gøres så svage som mulig, og deres talmæssige svaghed måtte udlignes med dristig optræden og overraskende slag. Endvidere skulle man tilstræbe at give aktionen karakter af en fredelig besættelse med det formål at give de nordiske staters neutralitet væbnet beskyttelse. Krav af dette indhold skulle ved aktionens begyndelse tilstilles de respektive regeringer. Om nødvendigt skulle disse krav understøttes ved flåde- og luftdemonstrationer. Skulle der mod forventning blive gjort modstand, skulle denne brydes med alle til rådighed stående midler.

Kommando-
forhold.

Til at planlægge og udføre aktionen udpegedes infanterigeneral v. Falkenhorst, chef for 21. armékorps, der i alle kommandospørgsmål blev underlagt Hitler. Hans stab skulle suppleres med repræsentanter fra alle tre værnemagtsafdelinger. De tropper, der skulle stilles til hans disposition, ville få særlig befaling og måtte ikke disponeres til brug for andre krigsskuepladser. De luftmilitære styrker ville i taktiske spørgsmål blive underlagt gruppe 21 og trådte, når aktionen var afsluttet, tilbage under luftchefens befaling. De marine- og luftstridskræfter, der ikke var underlagt v. Falkenhorst, men nødvendige for aktionen, skulle indsættes i nært samarbejde med v. Falkenhorst.

Besættelsens
gennem-
førelse i alm.

Overskridelsen af den dansk-tyske grænse og landgangen i Norge skulle finde sted samtidig. Forberedelserne til aktionen skulle foretages så hurtigt som muligt, og i tilfælde af at fjenden greb initiativet overfor Norge, måtte tyske modforholdsregler øjeblikkelig kunne udløses. Af største betydning var det, at aktionen kom ganske overraskende for de nordiske stater og for vestmagterne. Alle forberedelser måtte tage hensyn hertil, og kunne forberedelserne (f. eks. udskibningerne) ikke mere holdes hemmelige, måtte der gives lederne og soldaterne indtryk af, at aktionen havde andre formål end det tilsigtede. Først når skibene var løbet ud, måtte tropperne få bestemmelsesstedet at vide.

Danmarks
besættelse.

Med hensyn til Danmarks besættelse bestemte ordren af 1. marts, at Jylland og Fyn på overrumplende måde skulle besættes og i tilslutning hertil Sjælland. Tropperne skulle så hurtigt som muligt støde igennem til Skagen og Fyns østkyst. På Sjælland skulle man straks sikre sig støttepunkter for en senere fuldstændig besættelse. Marinen skulle stille kræfter til rådighed, der sikrede bæltforbindelsen Nyborg-Korsør samt Lillebæltsbroen. Om fornødent skulle marinen endvidere understøtte landgangsoperationerne samt forberede kystforsvaret. Luftvåbnet skulle i første række indstille sig på demonstrationsflyvninger og nedkastning af flyveblade. Endvidere skulle det sikre sig de danske flyvepladser og luftforsvaret.

Norges
besættelse.

I Norge var det den 21. armégruppens opgave at besætte de vigtigste kystpladser dels fra søen, dels fra luften. Marinen skulle forberede og gennem-

føre søtransporten af landgangstropperne og de efterfølgende afdelinger. Endvidere skulle den beskytte forsyningstjenesten og forberede en udbygning af Norges kystforsvar. Luftvåbnet skulle — efter at besættelsen var lykkedes — sikre sig de norske baser for luftkrigen mod England.

Den 21. armégruppe skulle holde overkommandoen underrettet om forberedelsernes gang og endvidere meddele, hvor lang tid der behøvedes mellem befalingen til aktionens påbegyndelse og dens gennemførelse. Som dækningsnavn for aktionen skulle anvendes »Weserübung«. Den dag, aktionen skulde foretages, kaldtes »Wesertag« og tidspunktet »Weserzeit«.

Det var Hitlers ønske, således som det også fremgår af ordren af 1. marts, at aktionens planlægning skulle foregå under hans direkte tilsyn og således unddrages de almindelige værnemagtschefer. Medens intet tyder på, at generaloberst Walther v. Brauchitsch som hærens leder eller storadmiral Raeder som den øverstkommanderende for flåden gjorde større indvendinger mod denne ordning, bortset fra at de mente, at der var stillet for store krav om mandskab, var luftvåbnets øverstkommanderende, rigsmarskal Hermann Göring, meget forbitret. Dette fremgår af general Jodls dagbog¹). Selv efter at Hitlers ordre var udstedt, nedlagde han vrede protester mod, at dele af luftvåbnet blev underlagt den 21. armégruppe. Det lykkedes Jodl at nå til en overenskomst med luftvåbnet ved en direkte samtale med luftvåbnets generalstabschef, Hans Jeschonnek²).

Et spørgsmål, der var holdt åbent ved ordren af 1. marts, var, hvorledes »Weserübung« skulle indordnes i den militære timeplan for foråret 1940. Som påvist foran var det Hitlers ønske at sætte vestoffensiven (den såkaldte »Operation Gelb«) ind så tidligt som muligt. Den fortsatte, strenge vinter medførte, at angrebsordren stadig måtte udsættes. Under en samtale med Jodl (26. februar) fremsatte Hitler spørgsmålet, om man skulle lade »Weserübung« løbe af stabelen før »Operation Gelb« eller efter. Jodl udviklede nogle dage senere (28. februar), at det var bedst, at planlægningen af de to operationer foregik således, at de både med hensyn til tid og styrker var uafhængige af hinanden. Hitler syntes udmærket om dette forslag, hvis det blot kunne gennemføres. Endnu 1. marts havde Hitler ikke truffet sin beslutning, men to dage senere befalede han, at »Weserübung« skulle foregå før »Operation Gelb«, og at denne skulle følge nogle dage efter³). Heraf fulgte, at forberedelserne til »Weserübung« måtte fremskyndes, og Hitler gav personlig udtryk for denne opfattelse.

Det virkelige arbejde med forberedelserne tog derefter sin begyndelse. Fra begyndelsen af marts 1940 stammer forskellige udkast til de krav, som skulle stilles til de nordiske lande i forbindelse med aktionen⁴). En sammenholden af disse udkast viser, hvorledes man efterhånden nåede frem til den endelige form, som disse fik den 9. april.

Hovedledelsen af hele aktionen havde v. Falkenhorst og hans 21. armégruppe, og det tilkom desuden ham i enkeltheder at planlægge den norske ok-

Görings stilling til angrebsplanen.

»Weserübung« og »Operation Gelb«.

Angrebsplanens udarbejdelse.

¹) Jodls dagbog 2. marts, 3. marts og 4. marts 1940. A. nr. 10.

²) Jodls dagbog 4. marts 1940. A. nr. 10.

³) Jodls dagbog 3. marts 1940. A. nr. 10.

⁴) Se A. nr. 20—21, 23—25, 27—28, 37—38 og 40.

kupation, der var den mest komplicerede på grund af den lange afstand fra udgangsbaserne i Nordtyskland og på grund af de særlige norske terræforhold. Til at forberede besættelsen af Danmark udpegedes under den 21. armégruppe en særlig kommando, den såkaldte 31. højere kommando. Chef for denne var flyvergeneral Leonhard v. Kaupisch¹⁾ og stabschefen generalmajor Himer. Begge disse mænd blev kaldt til Berlin i begyndelsen af marts. Senere overførtes en del af deres stab, der ligeledes indlogeredes i Bendlerstrasse, til Berlin. Himer kaldtes til Berlin den 2. marts og havde sin 1. konference med v. Falkenhorst den 5. marts. Samme dag ankom Kaupisch og blev af Himer sat ind i situationen. Nogle dage senere ankom major Macher, der skulle virke som operationschef, og korpsintendant, dr. Filitz, der var udset til korpsintendant. Endvidere deltog kaptajn v. Witzleben, major v. Heydebreck og kaptajn Trommer i de forberedende arbejder²⁾.

Under 13. marts 1940 udfærdigede general v. Falkenhorst nogle almindelige bestemmelser ang. besættelsen af Danmark og Norge, som mangfoldigjordes i 138 eksemplarer og var bestemt til uddeling sammen med de taktiske ordrer³⁾.

I afsnit A fastsloges, at den militære besættelse af Danmark og Norge havde til formål at sikre disse landes neutralitet. Målet måtte derfor være at gennemføre besættelsen på fredelig måde. Kun hvor man mødte modstand, måtte denne brydes med magt. De tyske tropper måtte tilstræbe at få befolkningen og de stedlige myndigheder til at affinde sig med den tyske fremgangsmåde og berede sig til loyalt samarbejde med de tyske tropper. Det var den enkelte tyske kommandants opgave at sikre sig, at de stedlige civile og militære myndigheder ikke gjorde modstand, og hurtigt at etablere et fredeligt samarbejde. Man måtte gøre disse myndigheder klart, at der kunne ventes ordrer med dette indhold fra deres overordnede. Kommandanterne burde betone, at disse myndigheder ved loyal imødekommenhed bedst tjente deres fædreland, at enhver modstand var formålsløs og kun ville medføre betydelig skade.

På besættelsesdagen ville de tyske gesandter foretage diplomatiske skridt hos den danske og den norske regering og stille følgende krav:

a. Regeringen skulle udsende opråb til folket og de militære styrker om at afholde sig fra enhver modstand mod de tyske tropper.

b. Befaling skulle udgå til de militære styrker om at etablere et loyalt samarbejde med de tyske befalingsmænd. De danske og norske tropper måtte beholde deres våben, såfremt de stedlige forhold ikke krævede anden bestemmelse. Der skulle stilles danske forbindelsesofficerer hos den tyske øverstkommanderende og de stedlige kommandanter. Omvendt ville den tyske værnemagt udkommandere forbindelsesofficerer.

c. Militære anlæg, især kystforsvarsanlæg, skulle i ubeskadiget stand overlades den tyske værnemagt, for såvidt det var nødvendigt for forsvaret mod en ydre fjende.

¹⁾ Ber. III A. nr. 88.

²⁾ Himers beretning til hærarkivar Goes, dateret 12. august 1940. A. nr. 143.

³⁾ A. nr. 35. Ang. dæknave ved operation »Weserübung« se A. nr. 59.

d. Samfærdselsmidler og efterretningsmidler skulle stilles til rådighed, forsåvidt det var nødvendigt for den tyske værnemagts opgaver og forsyningstjenesten.

e. Der skulle udstedes forbud mod, at krigs- og handelsskibe afsejlede til udlandet. Når situationen var afklaret, kunne forbudet hæves.

f. Al efterretningstjeneste og postforbindelse over havet til udlandet skulle spærres med undtagelse af forbindelserne til Østersøstaterne.

g. Presse og radio skulle stilles til rådighed for den øverstbefalende.

h. Der skulle udstedes udførselsforbud for krigsmateriel.

i. Den dansk-norske meteorologiske udsendelse skulle straks indstilles.

j. De norske lodser skulle instrueres om at efterkomme tyske ønsker.

Det norske fyrvæsen skulle for fremtiden rette sig efter tyske ordrer.

I andet afsnit af ordren (B) fastlagdes forholdet til den danske og norske hær. Det hed til indledning, at den tyske øverstbefalende havde bemyndigelse til at foretage de forholdsregler, som var nødvendige for besættelsens gennemførelse. For Danmarks vedkommende overførtes denne fuldmagt til den øverstbefalende for den 31. højere kommando. Lederne af de enkelte landgangstropper var bemyndiget til selv at træffe forholdsregler i alle sådanne tilfælde, hvor der ikke forelå udarbejdede instrukser.

Forholdet til den danske og norske hær.

Hvorledes man skulle optræde overfor de danske og norske tropper afhang af begivenhedernes udvikling. Overtagelse af militære anlæg måtte såvidt muligt foregå efter forhandling med de pågældende landes militære myndigheder. Også om gensidig hilsepligt måtte der træffes aftale. Endelig måtte der udveksles forbindelsesofficerer. Det tyske krigsflag måtte sættes på de steder, hvor det var nødvendigt at markere tyske tropper eller kontorer. Hvis der også lå danske eller norske tropper, kunne det danske eller det norske flag hejses samtidig. Der skulle uddeles flyveblade til de danske og norske tropper.

Skulle de tyske tropper møde modstand fra den danske eller den norske hær, eller skulle sabotage blive iværksat, skulle modstanden brydes, og tropperne afvæbnes og interneres. Var troppernes holdning blot usikker, kunne man nøjes med at sikre sig ammunitionsforrådene.

Alle krigs- og handelsskibe skulle hindres i at løbe ud, ligesom det skulle forbydes alle flyvemaskiner at starte. Dette gjaldt dog ikke skibe under USAs flag.

Afsnit C indeholdt detaljerede bestemmelser om, hvorledes man skulle forholde sig overfor de danske og norske myndigheder. Hovedreglen var her, at man skulle søge kontakt med de civile myndigheder og løse nødvendige opgaver i forbindelse med dem. Der skulle indsættes tyske civile organer til etablering af samarbejdet, og når disse var installeret, skulle besættelsestropperne alene beskæftige sig med forsvaret og sikringen af det besatte område. Indtil disse civile organer var etableret, gjaldt følgende regler. Besættelsestropperne skulle lade civilforvaltningen arbejde uhindret videre og drage omsorg for den fornødne beskyttelse. Man måtte kun gribe ind, hvor besættelsestroppernes sikkerhed krævede det. Modarbejdede en embedsmand samarbejdet, kunne han afsættes og erstattes med en forhandlingsvillig person. I sådanne tilfælde kunne man søge råd hos den tyske konsul. De offent-

Forholdet til de danske og norske myndigheder.

lige samfærdselsmidler måtte holdes i gang og stilles til disposition for de tyske troppers forsyningstjeneste. Man måtte sikre sig mod sabotage. Hertil kunne eventuelt anvendes loyale borgere i de besatte lande. Såfremt politiet optrådte loyalt, skulle det ikke afvæbnes eller hindres i sit arbejde. Grænse- og toldbevogtningen skulle opretholdes, og kun i nødstilfælde måtte tysk militær anvendes til at løse politiopgaver. Den oversøiske post- og telefonforbindelse måtte afbrydes, medens man kunne nøjes med at kontrollere forbindelsen med Østersøstaterne.

Økonomiske
forholdsregler
overfor Dan-
mark og
Norge.

Med hensyn til de økonomiske forholdsregler indeholdt afsnit D regler om indsættelse af en række særlige officerer, der skulle overvåge det økonomiske liv. Sådanne fik station i København, Esbjerg, Aarhus, Bergen, Trondheim og Narvik. Deres opgave var rådgivende, og de skulle først og fremmest drage omsorg for det økonomiske livs fortsatte gang og sikring af befolkningens daglige livsfornödenheder. Endvidere skulle de foretage de fornødne undersøgelser af de besatte landes økonomiske brugbarhed for den tyske krigsøkonomi. Som særlig opgave betroedes det dem at sikre forhåndenværende vareforråd mod ødelæggelse eller bortfjernelse og at sikre vand-, gas- og elektricitetsforsyningen. De skulle endvidere overvåge opretholdelsen af det danske og det norske told- og møntområde. Toldpligtige varer måtte ikke udføres fra de besatte områder. Forsørgelsen af besættelsestropperne skulle kun påhvile de besatte lande, såfremt de var istand dertil uden at påføres nogen skade, og såfremt den militære situation krævede det. Rekvisitioner skulle betales kontant og i henhold til speciel tysk lovgivning. Kun i undtagelsestilfælde måtte der rekvireres på kredit. Betalingen skulle ydes enten i de såkaldte rigskreditkassesedler eller i det pågældende lands mønt. Der kunne omveksles til følgende kurser: 1 mark lig 0,60 norske og 0,50 danske kroner. Ved betalinger måtte tyske marksedler aldrig anvendes for at hindre, at emigrantpengene på denne måde flød tilbage til riget. Personlige tjenesteydelser skulle betales kontant, medens militære tjenesteydelser kunne rekvireres på kredit¹⁾.

Forholdet til
fremmede
gesandter.

Med hensyn til indgriben overfor fremmede gesandter fastsattes følgende. Indgreb overfor fjendtlige staters gesandter tilkom den politisk befuldmægtigede, som havde ret til at gøre brug af militæret til gennemførelse af afspærring og bevogtning²⁾. Telefonledningerne til konsulaterne skulle afbrydes, personalet sættes under bevogtning og internering, hvis man optrådte fjendtligt. Man skulle endvidere forhindre dem i at tilintetgøre eller gemme værdifulde lagre eller våben. Hvad der iøvrigt skulle foretages med dem, måtte blive den politisk befuldmægtigedes sag. På samme måde skulle man gå frem overfor handelsdelegationer og andre officielle og officieuse repræsentationer. Statsborgere fra fjendtlige nationer skulle overvåges, og deres telefonforbindelser afskæres. Hvad der iøvrigt skulle foretages, vedrørte den rigsbefuldmægtigede³⁾. Alle ikke-fjendtlige missioner skulle forblive ukrænkede. Dog måtte deres efterretningstjeneste gå over de tyske forbindelser.

¹⁾ Vedr. forberedelsen af de økonomiske krav til Norge og Danmark henvises til A. nr. 19, 41 og 44.

²⁾ Jfr. ber. III A. nr. 105, ber. V A. nr. 7.

³⁾ Jfr. ber. VII A. nr. 14—15.

Radiostationerne Oslo, Stavanger, Bergen, Kalundborg, København og Skamlebak skulle straks besættes og stilles til disposition for værnemagten. Censur med udsendelserne skulle derefter indføres. Kabelforbindelsen til England skulle straks afskæres, og de øvrige sættes under kontrol. Pressen skulle fortsat have lov til at udkomme, så længe den viste sig loyal. Dog måtte den kun bringe militære efterretninger af tysk oprindelse. Befolkningerne skulle fra besættelsens begyndelse påvirkes gennem propaganda, og det skulle navnlig fremhæves, at regeringen ville træffe sine beslutninger i overensstemmelse med de tyske ønsker.

Kontrol med radio og presse.

Til brug ved besættelsen af Danmark henlagdes under den 31. højere kommando den 170. infanteridivision (hjemsted Bremen) under kommando af general Witte og med kaptajn Herber som næstkommanderende. Divisionen bestod af 15.000 mand og 4500 heste. Endvidere henlagdes den 198. infanteridivision (hjemsted Perleberg) under kommando af general Roettig og med kaptajn Euler som næstkommanderende. Denne division bestod af 14 000 mand og 4400 heste. Hertil kom den fuldt motoriserede 11. skyttebrigade (hjemsted Magdeburg) under kommando af oberst Angern og med kaptajn v. Heuduck som næstkommanderende samt panserafdelingen Volkheim¹⁾.

Tropeafdelinger til brug ved Danmarks besættelse.

12. marts 1940 havde korpsintendant, dr. Filitz sin første konference i Berlin med v. Kaupisch og Himer, og 13—14. marts forhandlede han med den 21. armégruppe. Han fik her de nødvendige direktiver og udarbejdede i de følgende dage de fornødne bestemmelser med hensyn til troppernes forsyning med penge og forplejning. Til hele okkupationsstyrken anvises i første omgang 10,5 mill. mark i rigskreditkassesedler, hvilket ansås tilstrækkeligt for de første 20 dage. For det tilfælde, at hærafdelingerne foretog rekviritioner på kredit, tildeltes der de forskellige afdelinger et antal numerede modtagelsesbeviser, de såkaldte »Empfangsbescheinigungen«.

Forsynings-tjenestens organisation.

Tropperne forsynedes med personlig forplejning i indtil 6 dage. Den øvrige forplejning skulle føres frem pr. tog, og i den anledning opstilledes 4 transporttog i Lübeck og 2 tog i Elmshorn; 27. marts 1940 erklærede dr. Filitz, at hans forberedelser var afsluttet.

Imedens arbejdede staben med selve operationsplanerne, og disse var afsluttet i løbet af 3 uger, således at general v. Kaupisch under 21. marts 1940 kunne underskrive den såkaldte »Korpsbefehl Nr. 3«, der fremstilledes i 30 eksemplarer²⁾.

Operationsplan, dat. 21. marts 1940.

Det hed i denne befaling:

Såfremt Føreren giver ordre til Danmarks besættelse, er det den 31. højere kommandos opgave at besætte Danmark overrumplende og så vidt muligt fredeligt. Modstand skal brydes. Da der er mulighed for fjendtlige modforholdsregler, bør de tyske troppers føring være krigsmæssig. Man må endvidere regne med engelske flyverangreb. Det er alle tropeafdelingens opgave at løse den stillede opgave med dristig og beslutsom handling og ikke at bringe den til stilstand, førend alle opgaver er løst.

¹⁾ Intendanturrat König: Tätigkeit und Erfahrungen der deutschen Heeresverwaltung in Dänemark von den Vorbereitungen für die Besetzung Dänemarks bis 30. Juni 1941. Dateret 20. oktober 1941. A. nr. 39.

²⁾ A. nr. 43. Se desuden A. nr. 77.

Den 198. infanteridivision besætter Sjælland. Besiddelsen af denne ø med København er en forudsætning for beherskelsen af gennemsejlingsfarvandene Storebælt og Øresund og for Danmarks fredeliggørelse. For at besætte Sjælland lander ved »Weserzeit«:

Besættelsen
af København
og øerne.

1. I København en bataillon med radioudstyr, der overføres med »Hansestadt Danzig« fra Travemünde. Dens opgave er at give den tyske gendsands henvendelse eftertryk. Bataillonens forskanser sig enten på kajen eller i Kastellet.

2. I Gedser landsættes fra to færger fra Warnemünde en bataillon samt et maskingeværkompagni. I Gedser beslaglægges færger og skibe, og de motoriserede styrker søger at nå Vordingborg så hurtigt som muligt for at sætte sig i besiddelse af den store bro og forhindre dens ødelæggelse. Endvidere indleder man forhandlinger med kommandanten i Vordingborg.

3. I Korsør landsættes med marineunderstøttelse den fra Kiel ankomende divisionschef med dele af staben, regimentsstabens og en bataillon med radioudstyr. Dens opgave er at danne et brohoved, beslaglægge alle færger og skibe og derved sikre den efterfølgende overførsel fra Kiel til Korsør. Endvidere foretages der opklaring mod Ringsted og Roskilde.

4. I Nyborg på Fyn landsættes fra to minestrygere samt damperen »Claus v. Bevern«, der kommer fra Kiel, 150 mand med den opgave at besætte og sikre havnen, beslaglægge færger og skibe samt hindre ødelæggelse af forråd.

Når disse punkter er sikret, følger nye afdelinger med 4 skibe fra Kiel til Korsør. Resten af divisionen sendes over Gedser. Såfremt broen ved Vordingborg er ødelagt, besætter de styrker, der er overført med færge, vigtige punkter på Lolland og Falster, medens resten sendes pr. jernbane fra Warnemünde til Flensborg og videre til Jylland.

Tropperne, der landsættes i Korsør, har til opgave at søge forening med tropperne i København, og de støder frem til Københavns vestlige forsvarslinie. Møder de modstand, skal de ikke angribe, men indeslutte fæstningen og afvente bombeeskadrillerne. Forsvarer København sig ikke, gør hovedparten af divisionen holdt udenfor København, medens udvalgte batalioner holder sig rede til indmarch i byen.

Besættelsen
af Jylland.

Til Jyllands besættelse indsættes to angrebsgrupper, der begge så hurtigt som muligt støder frem mod Nordjylland. Den ene er den 170. infanteridivision, der med udgangspunkt i området syd og sydøst for Flensborg, støder mod nord over Aabenraa, Vejle, Viborg, Aalborg til Skagen. For at fremstødet skal lykkes, må grænsespærringen hurtigt ryddes af vejen, en eventuel modstandslinie ved Kongeåen gennembrydes og besiddelsen af Lillebæltsbroen sikres. Divisionens motoriserede dele skal i løbet af »Wesertag« nå linien Randers-Viborg-Ringkøbing, og den ikke-motoriserede del linien Haderslev-Ribe. Såfremt man kan benytte jernbanen, skal den sidste transporteres ad denne vej. For at bemægtige sig Lillebæltsbroen ankommer 3 kompagnier til broen med minestrygere og med damper under marinebeskyttelse. Det er deres opgave at holde broen, indtil divisionen når frem og derefter at foretage opklaring indtil Odense. Divisionen har til opgave at

støtte den anden angrebsgruppe — 11. skyttebrigade —, således at denne kan komme hurtigst frem. Endvidere besætter den i løbet af den 1. dag Kolding, Aarhus og Ringkøbing. På besættelsens 2. dag skal divisionen nå overgangen over Odde-sund og overtage sikringen efter skyttebrigaden. Den besætter samme dag Thyborøn, der kl. 8 morgen anløbes af tyske marineafdelinger. Enten 2. eller 3. dag besættes Aalborg, Frederikshavn og Skagen, og divisionen må regne med, at brigaden (se nedenfor) trækkes tilbage. Divisionen overtager ligeledes besættelsen af Esbjerg og må sørge for antiluftskytsets opstilling. Marineafdelinger vil ankomme til Esbjerg 6 timer efter »Weserzeit«.

Den anden angrebsgruppe — 11. skyttebrigade — støder frem over linien Padborg-Rends til Løgumkloster og derfra nordpå med hovedstyrken over Viborg til Aalborg, som skal nås 1. dag. For udfaldet af operation »Weserübung« er det af afgørende betydning, at Aalborg nås allerede på »Wesertag«, og at luftstøttepunktet Aalborg senest 24 timer efter operationens begyndelse sikres med antiluftskyts. Brigaden må undgå at blive sinket af eventuelle kampe i Østjylland og ved Tønder. Dele støder frem over Holstebro, Struer, nord om Limfjorden til Aalborg. Ved Odde-sundbroen efterlades sikring. Esbjerg besættes omgående af et kompagni af regiment Göring. Det stilles efter ankomsten dertil under den 170. division. 24 timer efter indmarchen må brigaden have nået Frederikshavn, Skagen og Hirtshals. Brigaden har formarchret på »Wesertag«.

Til brug ved besættelsen var endvidere visse afdelinger af luftvåbnet stillet til disposition. Det var luftvåbnets opgave at foretage opklaringsmanøvrer og meldetjeneste. Endvidere havde man en bombeeskadrille til sin disposition. Skulle det blive nødvendigt, måtte bombeangrebene føres igennem hurtigt og hensynsløst. Det tildelte antiluftskyts skulle allerede i løbet af »Wesertag« være opstillet i Esbjerg og ved Middelfart og senest 24 timer efter operationens begyndelse i Aalborg.

Under fremrykningen skulle der gives melding hver 2. time. I dagene før operationen ville v. Kaupisch opholde sig i Hamburg (på Hindenburgkasernen), fra »Wesertag« i Flensborg.

Til denne korpsbefaling hører 4 bilag, hvoraf kun bilag 1 er bevaret. Dette omhandler den modstand, som de tyske tropper kunne komme ud for under fremrykningen i Danmark, hvis den danske regering har besluttet sig til krig og forberedt modforholdsregler.

Mulig modstand mod de tyske besættelsesstyrker.

Til indledning meddeles, at Danmark ikke havde ført krig siden 1864, og at de tyske tropper i enhver henseende var de danske overlegne. På Sjælland måtte man regne med alvorlig modstand ved København, hvor man meget nøje kunne gøre rede for de opstillede danske militærstyrker, og Vordingborg, eventuelt i Roskilde-Tune-Mosedelinien, men ellers ikke, bortset fra den modstand, told- og politivagter ville yde. I Jylland kunne man vente, at grænsevagten ville sprænge de vigtigste broer, hvilket måtte hindres. Dernæst kunne man møde modstand på linien Graasten-Lundtoft, Bajstrup-Jyndevad-Tønder, ved Haderslev samt ved Kongeaaen og Lillebæltsbroen. Alle disse linier måtte gennembrydes. Under eventuelle henholdende kampe i det sydlige Jylland kunne det endvidere tænkes, at man koncentrerede tropper omkring Viborg eller søgte at sætte tropper over til Fyn. Alle sådanne planer måtte hindres ved et hurtigt fremstød mod nord.

Besættelsen
af Esbjerg.

Som tillæg til denne hovedoperationsplan udstedte v. Kaupisch en særlig ordre om Esbjergs erobring, dat. 4. april 1940¹⁾. Det hed i denne, at Esbjergs hurtige besættelse var en afgørende betingelse for Danmarks erobring og for kampen mod England. Esbjerg var Jyllands vigtigste luft- og flådebase. Der kunne ventes modstand fra de der opstillede antiluftskytsbatterier, ligesom man kunne vente engelske luftangreb. Esbjerg skulle derfor besættes fra land, fra luften og fra søen. Landtropperne skulle tages fra regiment Göring og ved grænseoverskridelsen udgøre et kompagni af den 11. skyttebrigade. Når brigaden var kommet på højde med Esbjerg, skulle dette kompagni bøje af mod Esbjerg, medens brigaden iøvrigt fortsatte mod Varde. I Esbjerg skulle det øjeblikkelig besætte batterierne, flyvepladsen, radiostationen, telegrafstationen samt postkontoret. Fra det øjeblik kompagniet drejede mod Esbjerg, hørte det under den 170. division. Besættelsen af Esbjerg skulle ske i samarbejde med jagerflyvegruppen nr. 77, hvis opgave det var at holde eventuelle danske jagere borte og bryde modstand på jorden. Når målene i Esbjerg var nået, skulle Oksbøl flyveplads besættes. 6 timer efter »Weserzeit« ville en ministrygerflotille besætte havnen og flyvebådshavnen.

Om forhandlingerne mellem v. Falkenhorst og v. Kaupisch angående angrebet på Danmark haves nogle oplysninger, der stammer fra en beretning, der er skrevet efter aktionens udførelse engang i løbet af april måned²⁾.

Forhandling
mellem v. Fal-
kenhorst og
v. Kaupisch 6.
marts 1940.

Det fremgår af denne, at v. Kaupisch den 6. marts havde en lang samtale med v. Falkenhorst, hvori denne udviklede, at efter hans opfattelse behøvede man ikke at regne med nogen dansk modstand. Han ville derfor foreslå, at den tyske bataillon, der skulle landsættes i København, efter landgangen med musik i spidsen skulle marchere til en central plads i hovedstaden. v. Kaupisch protesterede herimod og foreslog i stedet en besættelse af kastellet med magt og en tilfangetagelse af de derværende officerer. Da v. Kaupisch senere spurgte general Gørtz, hvad man ville have gjort, hvis tyskerne var marcheret ind i byen med musik, svarede denne: Vi ville naturligvis have taget dem til fange. v. Falkenhorst foreslog endvidere, at den tyske gesandts forhandlinger med regeringen først skulle finde sted ved 8—9-tiden. v. Kaupisch satte igennem, at denne fandt sted senest kl. 5 for hurtigst muligt at opnå en ordre fra regeringen om at indstille enhver modstand. Han var endvidere en modstander af, at tyske flyvere overfløj hovedstaden samtidig med landgangen. Dette ville vække byen for tidligt. Overflyvningen måtte først finde sted 1/2 time efter landgangen.

Indsamling af
militære op-
lysninger fra
Danmark.

Til brug for udarbejdelsen af angrebsplanerne mod Danmark var det nødvendigt at skaffe visse oplysninger fra Danmark. Disse indsamledes af de såkaldte V-mænd og videresendtes til de korpschefer, der skulle lede operationerne i marken. Så sent som 4. april udsendtes et såkaldt »Feindbild Nr. 4« af generalmajor Himer til afdelingerne³⁾.

Kommissionen har haft adgang til en samling af disse indberetninger, der aldrig indeholder navnet på den person, hvorfra oplysningerne stammer. Som regel benævnes hjemmelsmanden »V-Mann«. I et enkelt tilfælde kaldes

¹⁾ A. nr. 65.

²⁾ A. nr. 145.

³⁾ A. nr. 68.

han »erprober V-Mann, ehem. Flieger«, og i et andet tilfælde meddeles det, at oplysningerne stammer fra en dansk officer. Kommissionen har ladet disse dokumenter gå videre til justitsministeriet.

I tid stammer de fleste indberetninger fra marts-april måned 1940. Så sent som 8. april kl. 19,30 foreligger der en indberetning om, at al orlov er blevet inddraget blandt grænsegendarmene¹). Også ældre dokumenter er fundet i denne samling, bl. a. en indberetning om Københavns befæstning, dat. 29. august 1932.

Hovedmassen af indberetningerne giver detaljerede oplysninger om det danske vejnet, broers størrelse og bæreevne, færgeforhold o. lign. Der næst rapporteres danske militærafdelingers forlægning, opstilling af luftskyts, militære manøvrer, udnævnelser indenfor officerskorpset og stemningen blandt mandskabet. En række planer over flyvepladser, banegårde, broer, opstilling af skyts m. m. er indsendt. Stort og småt rapporteres mellem hinanden, bl. a. finder en agent det af betydning at indberette, at mange bønder i Bov sogn i den sidste tid har fået installeret telefon (30. marts). Med særlig omhu har man indsamlet efterretninger fra grænseområdet, og man modtager detaljerede oplysninger om vejnettet og de forskellige militære afdelingers placering og bevægelser.

Foruden disse lokale meddelere anvendte de tyske myndigheder særlige udsendte folk, der havde konkrete opgaver at løse. Således berejste en udsendt agent, der bærer betegnelsen »I H«, og om hvem det siges, at han rejste i særligt hverv, Nørrejylland og Sjælland og afgav meget udførlige meddelelser, navnlig om vejforholdene og militære anlægs beliggenhed. Også den tyske minister i København, Renthe-Fink, optrådte i egenskab af indberetter om militære forhold, idet han 8. marts 1940 med den tyske konsul i Aabenraa som hjemmelsmand gav meddelelse om forlægning af nye styrker til grænseområdet. Også luftattachéen, oberst Petersen, synes at have været virksom som efterretningsmand²).

Udsendelse af tyske agenter.

Særlig omtale fortjener to efterretningsekspeditioner, der blev foretaget af navngivne tyske officerer, nemlig af kommandanten for trænafdelingen i Schwerin, Erfurth, der undersøgte forholdene i Gedser havn, og major Glein, der 4.—5. april foretog undersøgelser i København.

Fredag den 30. marts ankom Erfurth ombord på den tyske færge »Mecklenburg« planmæssig til Gedser havn kl. 8,45. Undervejs havde han meget nøje iagttaget indsejlingsforholdene, og det var nu hans opgave at undersøge færgelejet, landgangsforholdene, jernbanestationen og dens nærmeste omgivelser. Han var i land og skaffede sig bl. a. oplysning om, hvor telefonforbindelsen med omverdenen befandt sig. Efter sin hjemkomst afgav han 1. april i Berlin en udførlig indberetning om alle sine iagttagelser³).

Erfurths undersøgelser i Gedser 30. marts 1940.

Torsdag den 4. april kl. 20,40 ankom til Kastrup flyveplads major Glein forklædt som civil amtsråd. Af general v. Kaupisch havde han fået ordre til personlig at undersøge mulighederne for kajplads for et skib i Københavns frihavn eller ved Langelinie, tilkørselsvejene til Kastellet samt skaffe

Major Gleins besøg i København d. 4.-5. april 1940.

¹) Bet. I A. nr. 16.

²) Se v. Kaupischs beretning, dateret 30. april 1940. A. nr. 141, jfr. ber. III A. nr. 87—88 og st. 5—10.

³) A. nr. 50, jfr. ber. III A. nr. 63—65 og 111—129.

udførlige oplysninger om Kastellet, adgangen, vagterne, belægningen og mulighederne for en hurtig besættelse af Kastellet. Major Glein gik straks efter sin ankomst i gang med arbejdet, idet han aflagde besøg ved frihavnen og på Langelinie. Fredag morgen den 5. april fortsatte han sine undersøgelser. Han kom uden vanskelighed ind i Kastellet, hvor han traf en dansk sergent, med hvem han drak øl i korporalsmessen. Af ham fik han en række oplysninger om Kastellet og dets besætning og lod sig forevise generalsboligen, kontorernes beliggenhed, telefoncentralen og de gamle porte. Samme eftermiddag vendte Glein tilbage med flyvemaskinen til Berlin og aflagde rapport dagen efter¹⁾.

General
Himers un-
dersøgelser på
Langelinie og
omkring Ka-
stellet 8. april
1940.

For at fuldstændiggøre Gleins meddelelser foretog generalmajor Himers efter sin ankomst til København 7. april 1940 nye undersøgelser med hensyn til landgangsmulighederne i København og stormen på Kastellet²⁾. Ledsaget af luftattaché, oberst Petersen aflagde han besøg på Langelinie og konstaterede, at havnen var isfri, og at der kun var en enkelt plads ledig ved kajen. I løbet af formiddagen den 8. april erfarede oberst Petersen, at to dampere ville afrejse i løbet af dagen, således at der ville blive plads i den sydlige ende. Endvidere foretog man en rekognoscering omkring Kastellet, hvoraf det fremgik, at man uden vanskelighed kunne trænge ind i Kastellet fra det sydøstlige hjørne. Alle disse oplysninger sendtes i chiffertelegram til overkommandoen i Hamburg.³⁾

Forhand-
linger om an-
grebsdagens
fastlæggelse.

Som det vil være fremgået af foranstående redegørelse var forberedelserne til »Weserübung« afsluttet omkring 20. marts. Aktionen kunne forsåvidt være sat i gang på dette tidspunkt, men ishindringen lagde sig i vejen. Fra forskellig side skyndede man imidlertid på, og navnlig var storadmiral Raeder ivrig. Under en konference med Hitler 26. marts 1940, hvori desuden deltog Keitel, Jodl og Puttkammer, hævdede han stærkt nødvendigheden af hurtig aktion.⁴⁾ I første halvdel af marts havde man haft mange efterretninger om, at England havde planlagt en aktion mod Norge, men efter den finsk-russiske våbenstilstand syntes planen opgivet. Man måtte imidlertid forvente, at England ville søge et nyt påskud til at foretage en aktion i Norge, bl. a. for at afskære malmtrafikken. Operationen mod Skandinavien kunne ikke udskydes længere end til 15. april, da nætterne ellers blev for korte, og storadmiralen gjorde opmærksom på, at det var nymåne den 7. april. Hitler bestemte sig derfor til aktion omkring den 7. april. I general Jodls referat af samme møde refereres beslutningen således, at aktionen skulle finde sted mellem den 8. og 10. april.⁵⁾

Hitler fast-
sætter 9. april
1940 som
»Wesertag«.

Den 1. april 1940 modtog Hitler v. Falkenhorst og lod hele »Weserübung« foredrage.⁶⁾ Forhandlingerne blev afbrudt af en frokost, og efter

¹⁾ A. nr. 128, jfr. ber. II A. nr. 45 og ber. III A. nr. 87—88.

²⁾ Ber. III A. nr. 87—88.

³⁾ Hærarkivar Goes' beretning af 12. august 1940. A. nr. 143. Om forholdene på Langeliniemolen natten mellem 8. og 9. april, se desuden bet. I A. 159 og 192—93, ber. II A. 42—43, A. nr. 19—25 og 42, st. 335—342, ber. III A. nr. 75—81 og 87.

⁴⁾ Fuehrer-Conferences 1940, side 39. A. nr. 47.

⁵⁾ Jodls dagbog 26. marts 1940. A. nr. 10.

⁶⁾ Jodls dagbog 1. april 1940. A. nr. 10.

denne forhandlede der videre, denne gang i nærværelse af alle de kommandanter, der skulle deltage i 1. linie. Hitler gav udtryk for sin fulde tilfredshed med det udførte grundige forarbejde. Næste dag fandt der om eftermiddagen en ny konference sted hos Hitler, hvori Göring, Raeder og v. Falkenhorst deltog. Fra alle sider erklæredes forarbejdet for afsluttet. Hitler gav derefter befaling til, at aktionen skulle finde sted tirsdag den 9. april.¹⁾

Indtil 2. april 1940 havde kun et meget begrænset antal personer haft kendskab til det forestående angreb. Samtlige officerer, der blev inddraget i de forberedende arbejder, blev afkrævet tavshedsløfte, og under 12. marts 1940 udstedte v. Falkenhorst en lang befaling, hvori nødvendigheden af den strengeste diskretion blev pålagt alle, der fik med aktionen at gøre.²⁾ Såvidt man kan se, lykkedes det længe at bevare hemmeligheden. Først ved månedsskiftet marts-april begyndte rygterne at svirre mellem de udenlandske militærattachéer i Berlin, og disse rygter gav anledning til indberetninger fra de nordiske gesandter til deres respektive regeringer. Efter ordre fra sin regering foretog den svenske minister Richert en henvendelse til statssekretær v. Weizsäcker med forespørgsel, om rygterne om troppesammendragningerne i Østersøhavnene havde noget på sig, men han blev afvist.³⁾

Planernes
hemmelig-
holdelse.

Jo nærmere angrebsdagen kom, jo nødvendiggjorde det at holde planerne hemmelige. Under 2. april udstedte v. Falkenhorst derfor en ny ordre, der havde til formål så længe som muligt at kaste et slør over forberedelserne og lede fjenden på vildspor.⁴⁾

v. Falken-
horsts ordre af
2. april 1940
om mørke-
lægning af de
forestående
operationer.

Under de nu umiddelbart forestående troppeforskydninger skulle det således meddeles afdelingerne, at det drejede sig om øvelser, og målene for disse øvelser måtte ikke have nogen forbindelse med den planlagte aktion. Det virkelige mål måtte først røbes, når aktionen var i gang. Når tropperne forlod deres hidtidige kvarterer, skulle de tilbageblivende opretholde indtrykket af, at afdelingerne stadig var i kvarteret. Stabs- og kommandoflag skulle fortsat vaje, og levnedsmiddel- og fouragebestillinger afgives i samme omfang som tidligere. Al mandskabets post måtte fra nu af kun gå gennem feltpostkontorerne og ikke gennem den almindelige postbesørgelse. Fra 6.-dagen før »Wesertag« skulle posten holdes tilbage indtil »Wesertag« kl. 12. Personer, der handlede herimod, gjorde sig skyldige i landsforræderi. Jernbanetransporterne skulle have udseende af orlovstog, og det skulle pålægges mandskabet ikke at forlade toget eller vise sig ved vinduerne i feltmæssigt udstyr. Det skulle endvidere i almindelighed forbydes mandskabet at forlade vognene eller indlade sig i samtale med civilpersoner. Ved afmarchen fra det sidste kvarter og til skibene skulle tropperne holdes samlet, og enhver samtale med civilpersoner var forbudt.

¹⁾ Jodls dagbog 2. april 1940. A. nr. 10, jfr. bet. I A. nr. 16—17, st. 55—74 og ber. II A. nr. 35—36.

²⁾ A. nr. 33. Se desuden A. nr. 34 og 76.

³⁾ Bet. I A. nr. 4, st. 5—54, 561—574, 590—612, ber. II A. nr. 6, 8, 41, st. 5—44, 71—140, 311—334, 344—48, ber. III A. nr. 1—45.

⁴⁾ A. nr. 55.

Særlige for-
sigtighedsfor-
anstaltninger
i grænse-
området.

Særlige forholdsregler måtte tages i det dansk-tyske grænseområde for at camouflere den forestående aktion. I den anledning udstedte overkommandoen (general Warlimont) den 3. april en række bestemmelser.¹⁾

Indtil dagen før »Wesertag« kunne der ikke gennemføres indskrænkninger i trafikken på Danmark. Man måtte derfor i givet tilfælde udsprede den meddelelse, at forefaldende troppebevægelser havde øvelser til formål i området Slesvig-Husum-Hamborg og Schwerin. Endvidere kunne man dølge sine rette hensigter ved at bestille kvarter udover »Weserzeit«. Troppebevægelser, som tydede på en forestående invasion, måtte først påbegyndes kl. 20 dagen før »Wesertag«.

I postdistrikterne Schwerin, Kiel, Hamborg og Bremen skulle den udenlandske telefontrafik standses i perioden mellem kl. 20 og 7 dagen før »Wesertag«. Kun myndigheder, personer og firmaer, som ansås for tilforladelige, måtte telefonere. Persontrafikken mellem Danmark og Tyskland skulle være fuldstændig spærret i tiden fra kl. 20 til 7, og grænsebevogtningen skulle besørges af det sædvanlige mandskab. Den ordinære grænsetrafik med danske lastbiler indeholdende kød og fisk skulle afvikles på normal måde. De pågældende lastbiler skulle imidlertid efter at have passeret grænsen ledes ind på sideveje og chaufførerne og det ledsagende mandskab tages i forvaring indtil »Weserzeit«. Persontrafikken ad jernbanen lå som sædvanlig stille i spærretiden. Det overlodes til den 21. armégruppe at træffe nærmere bestemmelse om, hvad der skulle ske med de to ordinære godstog på linien Flensborg-Padborg og Husum-Tønder.

Med hensyn til skibsfarten udstedtes et almindeligt forbud mod, at udenlandske skibe forlod Flensborg, Kiel, Travemünde og Warnemünde efter kl. 20. Hvis det ansås nødvendigt, fik den 21. armégruppe bemyndigelse til at arrestere det danske færg- og toldpersonale i Warnemünde.

Afbrydelse af
de nordiske
konsulers
telefoner 8.
april 1940.

Som et led i arbejdet for at hemmeligholde invasionen så længe som muligt udstedtes endelig 8. april ordre om afbrydelse af de nordiske konsulers telefoner.²⁾ I Flensborg sattes den danske konsuls telefon helt ud af funktion fra kl. 22,30. Desuden blev han sat under opsyn, og hvis han forlod sin bolig for at telefonere andetsteds fra, skulle han forhindres heri. På samme måde afbrødes alle udenbys samtaler med den svenske og norske konsul fra kl. 22,30. Derimod var lokale opringninger tilladt. I Rendsborg og i Slesvig standsede man ekspeditionen af udenbys samtaler til de nordiske landes konsuler allerede fra kl. 20.

Grænse-
bevogtning
og grænse-
spærring.

I dagene 2.—8. april udstedtes desuden en række ordrer om specielle spørgsmål. Allerede 19. marts havde generalmajor Himer anmodet overkommandoen om, at mindre afdelinger fra den stedfortrædende X. generalkommando måtte stilles til rådighed til aflastning af de egentlige invasionstropper.³⁾ Det var meningen, at disse tropper skulle overtage grænsebevogtningen, efter at invasionen var begyndt, og sikre vigtige anlæg ved grænsen. Som led i denne grænsebevogtning udstedte general v. Kaupisch 7. april en al-

¹⁾ A. nr. 60.

²⁾ A. nr. 84.

³⁾ A. nr. 42. Se desuden A. nr. 83.

mindelig ordre om grænsespærring, efter at invasionen var begyndt.¹⁾ Grænsen skulle indtil videre være spærret for al civil persontrafik. Dog kunne militære myndigheder i undtagelsestilfælde udstede specielle tilladelser til at passere grænsen.

Til at ledsage de egentlige invasionstropper opstilledes to særlige Abwehr-afdelinger omfattende hver 6 mand.²⁾ Den ene afdeling fik København til bestemmelsessted og modtog 5. april ordre om at melde sig hos major Glein på Travemünde banegård den 7. april. Den anden gruppe var bestemt for Jylland og skulle melde sig den 8. april ved den 11. skyttebrigade i Heide.

Opstilling af Abwehr-afdelinger.

Endvidere opstilledes en særlig propagandaafdeling, der havde til opgave at følge invasionstropperne for at referere begivenhederne og tage billeder af invasionen. Endvidere havde denne gruppe som opgave at sørge for, at tysk fjendtlige kommentarer i danske blade blev hindret, og at radiostationerne ikke udsendte lignende meddelelser.³⁾

Opstilling af propagandaafdelinger.

I de samme dage udstedtes endelig en række ordrer om, hvorledes man skulle forholde sig overfor venligsindede staters repræsentationer og ejendom. Spørgsmålet havde tidligere ofte været under behandling, og visse ordrer var allerede udstedt.⁴⁾ Nu udstedtes nye ordrer. Til disse hører en befaling fra overkommandoen, dateret 4. april, hvori det blev bestemt, at invasionstropperne ikke måtte hindre italienske, russiske og japanske skibe i at forlade danske og norske havne. Hertil sluttede sig en ordre fra general v. Kaupisch, dateret 7. april, hvori det meddeltes, at repræsentanter for venligsindede nationer på ingen måde måtte krænkes, og at der burde vises dem forekommenhed og høflighed.⁵⁾ Til de venligsindede magter henregnedes Italien, USA, Rusland, Japan og Spanien. Det kan i denne forbindelse endelig nævnes, at der efter henstilling fra udenrigsministeriet blev givet ordre om, at fjendtligsindede konsulators arkiver ikke måtte krænkes.⁶⁾

Forholdet til venligsindede stater og deres ejendom.

3. april 1940 foretog general Keitel udnævnelse af en række officerer, der fik til opgave at bistå den 21. armégruppe med hensyn til økonomiske spørgsmål. Deres opgave skulle være at understøtte den øverstbefalende ved udnyttelsen af de besatte lande i værnemagtens interesse. Endvidere skulle de sikre eksisterende vareforråd og iøvrigt holde det økonomiske liv i gang.⁷⁾ 6. april udstedte Keitel ligeledes en ordre om den øverstbefalendes jurisdiktionsmyndighed. Dødsdomme over de besatte landes indbyggere kunne kun fuldbyrdes efter at være forelagt den øverstbefalende for armégruppe 21. Dog kunne han overdrage en anden denne myndighed.⁸⁾ Endelig udstedte

Udnævnelse af officerer til at behandle økonomiske spørgsmål.

Besættelsestropperne's jurisdiktionsret.

¹⁾ A. nr. 75. Se desuden A. nr. 62 og 81—82.

²⁾ A. nr. 69. Om afdelingernes virksomhed se A. nr. 123.

³⁾ Propagandaforholdsregler, dateret 21. marts 1950. A. nr. 46. Se desuden skrivelse til rigsministeren for folkeoplysning og propaganda af samme dato. A. nr. 45. Om afdelingens virksomhed se A. nr. 124, jfr. ber. V A. nr. 4.

⁴⁾ A. nr. 22, 32 og 36.

⁵⁾ Ordre fra OKW og v. Kaupisch, dateret 4. april og 7. april 1940. A. nr. 66 og 78.

⁶⁾ Ordre af 6. og 8. april 1940. A. nr. 71 og 80.

⁷⁾ Ordre fra Keitel af 3. april 1940. A. nr. 58.

⁸⁾ Ordre fra Keitel af 6. april 1940. A. nr. 72.

Forholdet til den danske og den norske konge. Flugtforsøg skal hindres.

Keitel efter speciel ordre fra Hitler under 2. april befaling til den øverstbefalende for den 21. armégruppe og den 31. højere kommando, at man under alle omstændigheder måtte forhindre, at den danske eller den norske konge flygtede til udlandet. Den rigsbefuldmægtigede og den øverstbefalende måtte tage alle fornødne forholdsregler for at hindre dette. En eventuel bevogtning af de kongelige personer måtte etableres om fornødent og under hensyntagen til de pågældendes stilling som statsoverhoveder. Varigheden af denne bevogtning ville være afhængig af den bevogtedes indstilling og optræden.¹⁾ Endelig kan det nævnes, at generalmajor Himer under 5. april beordrede, at stedkendte folk skulle være i nærheden af den dansk-tyske grænse på »Wesertag« kl. 4,45 for at vejlede stødtropperne over grænsen.²⁾

Udenrigsministeriet informeres.

Efter at alle militære forberedelser var afsluttet, stod blot tilbage at informere udenrigsministeriet om den forestående aktion og at instruere det om at give de rigsbefuldmægtigede i København og Oslo ordre til at foretage den af værnemagten ønskede diplomatiske demarche. I den anledning foretog overkommandoen den 2. april en skriftlig henvendelse til udenrigsministeriet, og dagen efter skrev general Keitel et personligt brev til udenrigsminister v. Ribbentrop, hvori han ligeledes underrettede ham om den planlagte aktion, samtidig med at han meddelte ham, at andre rigsmyndigheder ikke ville få underretning om invasionen førend på selve dagen. De militære forberedelser havde taget ret lang tid, men der var kun levnet udenrigsministeriet kort tid til den diplomatiske forberedelse. Keitel henstillede, at kun meget få embedsmænd blev inddraget i arbejdet.³⁾

De diplomatiske henvendelser i Oslo og København.

Henvendelsen til udenrigsministeriet af 2. april var formet som en skrivelse med 6 bilag.⁴⁾ De tyske ministre i København og Oslo skulle, samtidig med at invasionen påbegyndtes, foretage en henvendelse til de respektive regeringer og meddele dem, at en tysk invasion var påbegyndt, og at man i den anledning stillede en række krav. For at sikre overraskelsen kunne overrækkelsen først finde sted samtidig med landgangen og grænseoverskridelsen. For at hindre unødig blodsudgydelse og kamp måtte der kræves et hurtigt og principielt svar på de tyske krav. Når afgørelsen var faldet, måtte der omgående gives besked til de danske militære og administrative myndigheder og til besættelsestropperne. For at holde aktionen hemmelig over for udlandet så længe som muligt, måtte der ikke anvendes åben meddelelse gennem radioen, kun kode eller telefon. Vægrede regeringen sig ved at anerkende de tyske krav, måtte den hindres i at give modstandsordre pr. radio. Til assistance for den rigsbefuldmægtigede i København var udnævnt generalmajor Himer. Hans første opgave ville være at underrette besættelsesstyrkerne om forhandlingernes forløb, og han skulle hertil bruge Københavns radiostation. Tilladelse hertil skulle kræves af regeringen. Desuden skulle han

¹⁾ Ordre fra Keitel af 2. april 1940. A. nr. 56.

²⁾ Ordre fra Himer af 5. april 1940. A. nr. 68.

³⁾ Keitel til v. Ribbentrop, dateret 3. april 1940, trykt i Nazi Conspiracy and Aggression VII, side 99—100, A. nr. 57.

⁴⁾ A. nr. 54.

hurtigst muligt underrette den 31. højere kommando i Hamborg. Gesandten skulle desuden hurtigst muligt give alle tyske konsuler underretning om forhandlingerne med regeringen og anmode dem om at assistere de indrykkende tropper. For at sinke engelske modforholdsregler skulle man omgående drage omsorg for, at de fjendtlige missioners forbindelse med udlandet blev afskåret, både telefon og radio. Gesandten kunne få militær assistance hertil. Efter at den første demarche hos den danske regering var foretaget, skulle gesandten foretage en ny demarche kort efter, hvori han skulle kræve, at de principielle militære fordringer blev udført i alle enkeltheder, og samtidig skulle han præsentere rigsregeringens videre ønsker.

I bilag 1 indeholdtes de principielle militære fordringer, formuleret i 13 punkter¹⁾. I bilag 2 fremsattes de tyske ønsker om samarbejde med den danske regering. Det hed i dette bilag, at det var den rigsbefuldmægtigedes opgave at overvåge, at regeringen opfyldte de tyske krav, og at han navnlig skulle drage omsorg for, at de tyske troppers sikkerhed og forsyninger sikredes. Endvidere skulle der udnævnes forbindelsesofficerer til de vigtigste centrale institutioner (ministerierne) og de lokale myndigheder. Udenrigsministeriet anmodedes desuden om at udnævne en »Beauftragter zu den Ministerien für innere Verwaltung und Wirtschaft«. I provinsen kunne man anvende de tyske konsuler. Gesandten måtte endvidere overvåge den danske regerings udenrigspolitik og hindre, at den tog skridt, der var rettet imod eller kunne skade den tyske besættelse. Det var endvidere gesandtens opgave at sørge for bortsendelsen af de fremmede fjendtlige missioner med deres personale. Tidspunktet for afrejsen og rejseruten måtte aftales med de militære instanser. Endvidere skulle han foretage eftersøgning og bortsendelse af fjendtlige undersætter og lade sådanne interner, der var i værnepligtig alder. Endelig skulle han overtage administrationen af fjendtlig ejendom.

De principielle militære og andre krav.

Det skulle endvidere meddeles samtlige blade, presseorganer og radioen, at al nyhedsmeddelelse og kommentering på ingen måde måtte skade den tyske besættelse, og at det var bladenes hovedopgave at virke beroligende på befolkningen. Regeringen skulle hindre enhver form for antitysk propaganda. Man ønskede, at den danske presse fortsat skulle udkomme, men regeringen måtte drage omsorg for, at hele pressen, også provinspressen, fulgte de givne retningslinier. Særlige militære afdelinger ville sikre sig Kalundborg radio. Regeringen skulle opfordre befolkningen til ro og orden, og presse og radio opfordres til loyalt samarbejde med de tyske kontrollerende organer.

Tjenesteydelser af private skulle erstattes i overensstemmelse med tysk lovgivning. For brugen af offentlige samfærdselsmidler og militære anlæg skulle der i begyndelsen ikke ydes nogen erstatning. Senere skulle spørgsmålet tages op til drøftelse.

I bilag 3 var optaget de økonomiske krav til Danmark, som overkommandoen mente, at man måtte stille for at kunne udnytte Danmark til fordel for tysk krigsøkonomi. Kravene deltes i to grupper, hvoraf de første

Økonomiske krav.

¹⁾ Trykt i ber. IV A. 19—20.

skulle stilles ved den første diplomatiske demarche, medens de øvrige krav kunne fremføres efterhånden.

Til de øjeblikkelige krav hørte, at erhvervslivet blev holdt i gang, og at der blev truffet øjeblikkelige forholdsregler for at afværge følgerne af den økonomiske afspærring af tilførsler vestfra. Man kunne regne med begrænsede tilførsler fra Tyskland og de andre skandinaviske lande. Butikker og banker skulle holdes åbne, og forholdsregler tages for at hindre tilbageholdelse af varer; andre forholdsregler var forbud mod prisforhøjelser, beskyttelse af valutaen, modtagelsestvang for »Reichskreditkassenscheine« og »Empfangsbescheinigungen« for tjenesteydelser, der ikke blev betalt kontant. I forbindelse med disse krav skulle der gennemføres strenge straffebestemmelser for sabotage mod erhvervsvirksomheder. Der skulle oprettes fabrikkværn for sådanne virksomheder, som man fra tysk side var interesseret i at beskytte. Arbejdsfreden skulle sikres. Der skulle gennemføres forbud mod vareudførsel til fjendtlige lande og midlertidig indskrænkning i den øvrige vareudførsel. Rederierne skulle opfordres til at lade deres skibe, der var på vej til Danmark med vigtige varer, prøve på at bryde en eventuel vestlig blokade. Der skulle gennemføres rationering af benzin, korn, foderstoffer, tekstilvarer, kolonialvarer, sæbe og kul. Alle benzin- og olieforråd skulle strækkes.

Om den danske industri udtaltes det, at den, hvor den ikke tjente hjemmemarkedet, var af betydelig interesse for den tyske rustningsindustri, og dens produkter måtte derfor snarest tilføres denne. Særlig interesse havde man i de kemiske fabrikker (sprængstoffer, superfosfat), skibsværfterne, kryolittraffinaderiet samt elektricitetsværkerne. For at sikre udnyttelsen af den danske industriproduktion måtte der træffes foranstaltninger til, at varestrømmen øjeblikkelig kunne ledes til Tyskland, og der måtte sluttes en betalingsoverenskomst. For at lette gennemførelsen af disse ønsker ville der blive udnævnt en særlig »Wehrwirtschafts-Offizier«. Efter de undersøgelser, han ville foretage, forbeholdt man sig at stille yderligere krav.¹⁾

Besættelses-
troppernes
domsmyndighed.

Bilag 4 indeholdt en oversigt over de retningslinier, som tropperne indtil videre ville følge. Danmark blev erklæret for okkupationsområde, og den øverstbefalende fik bemyndigelse til at træffe alle nødvendige forholdsregler for besættelsens gennemførelse. Om værnemagtens domsmyndighed udtaltes, at de tyske militærdomstole havde ret til at dømme i sager, hvor befolkningen foretog handlinger, der var egnet til at bringe formålet med besættelsen i fare, eller begik handlinger, der var rettet mod værnemagten eller dens personel. I sådanne sager skulle der dømmes efter tysk ret, og befolkningen skulle udtrykkelig gøres opmærksom herpå.²⁾

Bilag 5 og 6 indeholdt et referat af de ønsker, som overkommandoen ville fremsætte overfor andre rigsmyndigheder i forbindelse med Danmarks besættelse, samt de krav, der ønskedes stillet til den svenske regering.

¹⁾ Ber. V og VIII.

²⁾ Ber. VII.

Efter at have modtaget denne skrivelse fra overkommandoen gik udenrigsministeriet i gang med at udarbejde de fornødne instrukser til gesandten i København. Der udarbejdedes et såkaldt memorandum¹⁾ fra den tyske rigsregering til den danske regering og en såkaldt »Aufzeichnung«²⁾ indeholdende de 13 punkter. Dette sidste dokument er identisk med det ovenfor citerede bilag 1. Dog erstattedes i punkt 13 udtrykket »Feindstaaten« med »Gegnern Deutschlands«. Iøvrigt foretoges enkelte formelle rettelser. Disse dokumenter blev derefter overdraget legationssekretær Schlitter, der personlig bragte dem til København.

Udenrigsministeriet udarbejder de »13 punkter«.

Udenrigsministeriet var ikke den eneste tyske rigsmyndighed, der før aktionen den 9. april blev underrettet om, hvad der forestod. Allerede den 21. marts havde overkommandoen forbindelse med rigsministeriet for folkeoplysning og propaganda for at meddele om opstilling af særlige propagandaafdelinger i forbindelse med invasionstropperne (se ovenfor s. 31). Propagandaministeriet skulle desuden levere de flyveblade, der skulle nedkastes over dansk område, og de plakater, som værnemagten agtede at slå op overalt i landet. 1. april 1940 sendte generalmajor Himer en ordre til det 10. flyverkorps i Hamburg om at afhente 600 000 stk. flyveblade, som om morgenen den 9. april skulle kastes ned over dansk statsområde³⁾.

Henvendelse til rigsministeriet for folkeoplysning og propaganda.

Omsider var alle forberedelser afsluttet og angrebet fastsat til at finde sted den 9. april 1940 om morgenen. 7. april om formiddagen forlod v. Falkenhorst sammen med general v. Kaupisch Berlin og opslog sit hovedkvarter i Hamburg⁴⁾. De afdelinger, der skulle deltage i besættelsen af Danmark, fik marchordre. 7. april forlod såvel den 170. division som den 11. skyttebrigade de tidligere kvarterer i Bremen og Magdeburg og opslog nyt kvarter i omegnen af Slesvig og Heide. Den 198. division rykkede samme dag fra Perleberg til Rostock, medens en mindre afdeling blev indkvarteret i omegnen af Eutin og Preetz⁵⁾.

Besættelsestropperne går i stilling 7. april 1940.

Samme dag afrejste generalmajor Himer fra Berlin til København⁶⁾. Han rejste civil under titel af »Oberregierungsrat«, idet hans uniform blev sendt med den kurérbagage, som legationssekretær Schlitter medførte, og som ligeledes indeholdt den tyske rigsregerings krav til den danske regering⁷⁾. Efter at være kommet til København foretog Himer den ovenfor omtalte sidste rekognoscering. Desuden havde han endnu et lille hverv, nemlig at sørge for, at en lastbil var til rådighed for de tyske tropper ved landgangen på Langelinie⁸⁾. Med luftattachéen, oberst Petersen, som mellemmand fik Himer forbindelse med nogle rigstyskere i København, som var villige til at yde den ønskede assistance. Efter aftale med oberst Petersen mødte 5 mand kl. 4,15 på Langelinie medbringende en mindre lastbil. Så-

General Himers afrejse til København.

¹⁾ Ber. IV A. nr. 10.

²⁾ Ber. IV A. nr. 11.

³⁾ A. nr. 52—53. Se også A. nr. 48.

⁴⁾ Se A. nr. 51.

⁵⁾ Se A. nr. 39.

⁶⁾ Ber. III A. nr. 87—88.

⁷⁾ Se A. nr. 143.

⁸⁾ Se A. nr. 143.

vidt de for kommissionen foreliggende tyske dokumenter har kunnet oplyse, er disse fem mand foruden spionerne og vejviserne ved grænsen de eneste personer i Danmark, der har ydet værnemagten direkte assistance ved Danmarks besættelse¹⁾).

General Himer in-formerer
Renthe-Fink
8. april 1940.

Om aftenen den 8. april kl. 23 overrakte legationssekretær Schlitter i nærværelse af Himer Renthe-Fink de forseglede ordrer, og de to herrer gennemgik i fællesskab hele aktionen²⁾. Det kom på tale, at Himer skulle ledsage gesandten til udenrigsminister Munch, men planen blev atter opgivet. I stedet for tog oberst Petersen med som tolk, medens Himer forblev tilbage i gesandtskabet.

Renthe-Finks
holdning i
dagene forud
for 9. april
1940.

Til belysning af Renthe-Finks holdning i dagene umiddelbart forud for 9. april findes en række indberetninger, der samtidig giver oplysning om, hvilke danske personligheder han i disse afgørende dage havde forbindelse med, og hvilke emner der diskuteredes.

Renthe-Finks
samtale med
direktør Mohr
3. april.

3. april 1940 havde Renthe-Fink en samtale med direktør Mohr, i hvilken man diskuterede indholdet af en tale, som den engelske premierminister Chamberlain dagen i forvejen havde holdt om den øjeblikkelige krigssituation³⁾. Mohr var optimistisk og mente, at talen først og fremmest var beregnet til indvortes brug, og at man ikke behøvede at frygte en skærpelse i engelsk søkrigsførelse. Renthe-Fink var noget skeptisk overfor denne fortolkning, henviste til meddelelser i den tyske morgenpresse og betonedede nødvendigheden af forstærket opmærksomhed i de skandinaviske lande overfor England og dets hensigter.

Renthe-Finks
samtale med
prins Axel
5. april.

5. april opsøgte prins Axel den tyske gesandt for at meddele ham, at han mandag den 8. april ville rejse til Berlin for at optage forhandlinger med tyske myndigheder om den tyske søkrigsførelse. Renthe-Fink søgte at få prinsen til at afstå fra dette foretagende ved at henvise til, at sagen endnu ikke var tilstrækkelig forberedt, men prinsen fastholdt sit fortsæt⁴⁾.

Renthe-Finks
samtaler
6. april.

I løbet af lørdag den 6. april var Renthe-Fink flere gange i kontakt med udenrigsministeriet i anledning af den engelske note til den norske og svenske regering. I første omgang var man i udenrigsministeriet ret foruroliget ved meddelelsen om notens aflevering, men efter indhentede oplysninger i Oslo og Stockholm blev man atter mere optimistisk. Noten indeholdt blot en almindelig advarsel og ingen konkrete krav. Renthe-Fink advarede påny mod overdreven optimisme⁵⁾.

Renthe-Finks
indberetninger
8. april.

Mandag den 8. april sendte Renthe-Fink tre gange besked til Berlin. Kl. 10 om formiddagen afsendtes den første indberetning med kommentar til den danske presses holdning over de engelske anslag mod de skandinaviske landes neutralitet. Den danske presse betragtede ifølge Renthe-Fink situationen ret optimistisk og regnede ikke med, at englænderne ville gribe til øjeblikkelige forholdsregler. Renthe-Fink refererede desuden nogle ud-

¹⁾ Ber. III A. nr. 82—105.

²⁾ Se A. nr. 143.

³⁾ Telegram nr. 252 af 3. april, afsendt 4. april kl. 0,36, modtaget kl. 5,30. A. nr. 61.

⁴⁾ Telegram nr. 261 af 5. april, afsendt 6. april kl. 1,21, modtaget kl. 5,30. A. nr. 70.

⁵⁾ Telegram nr. 266 af 6. april, afsendt 7. april kl. 1,10, modtaget kl. 5,45. A. nr. 74.

talelser fra personligheder, der stod dr. Munch nær, hvoraf fremgik, at man var foruroliget over situationen i Norden. Fra denne kreds var der blevet rettet det spørgsmål til Renthe-Fink, om de tyske tropper, som på grund af Finlandskrigen havde været koncentreret i Slesvig-Holsten og Østersøhavnene, var trukket tilbage. Endelig meddelte gesandten, at de danske morgenblade¹⁾ indeholdt alarmerende efterretninger fra Tyskland gående ud på, at tyske kredse hvert øjeblik regnede med, at Skandinavien blev krigsskueplads. Indberetningen sluttede med, at Renthe-Fink udtalte, at han havde det indtryk, at man trods advarsler endnu ikke erkendte situationens alvor²⁾.

Nogle timer senere (kl. 12,20) talte Renthe-Fink telefonisk med statssekretær Grundherr i det tyske udenrigsministerium. Han meddelte ham, at han havde talt med direktør Mohr om den engelske mineudlægning. Mohr ville først ikke tro på meddelelsens rigtighed. Siden havde han telefonisk indrømmet sin fejltagelse og desuden tilstået, at han havde haft uret i hidtil at hævde, at England ville respektere de nordiske landes neutralitet. Renthe-Fink havde overfor Mohr erklæret, at situationen i Skandinavien var blevet yderst alvorlig som følge af den engelske optræden³⁾.

Kl. 19,16 afsendte Renthe-Fink den 3. og sidste indberetning⁴⁾. Han skildrede i denne, at faren for, at Skandinavien skulle blive krigsskueplads, havde fremkaldt stor ængstelse, og at meddelelsen om, at tyske krigs- og transportskibe befandt sig i Kattégat, havde foranlediget et ministerråd, hvor man havde beskæftiget sig med spørgsmålet om, hvad man skulle foretage sig, hvis Tyskland stillede militære fordringer til Danmark. Regeringen er sig bevidst, at den ikke kan modsætte sig eventuelle tyske krav, men frygter for at blive blokeret af England, hvis man går ind på disse, og derved blive afskåret fra livsvigtige tilførsler. I ministerrådet blev det derfor overvejet ikke uden kamp at bøje sig for eventuelle tyske krav for derigennem at konstatere, at der var anvendt magt.

Om eftermiddagen havde Renthe-Fink haft en samtale med dr. Munch, der havde udviklet ovenstående og spurgt ham, hvad Tyskland tænkte sig at gøre som svar på den engelske neutralitetskrænkelse⁵⁾. Renthe-Fink havde svaret, at han ingen instruktioner havde og derfor ikke vidste, om en sådan situation overhovedet ville indtræffe. Han måtte dog sige, at et militært sammenstød ville blive en katastrofe for Danmark. Danmark havde hidtil vist forståelse for tysk militær nødvendighed, og han håbede, at det også ville være tilfældet i fremtiden. Efter Renthe-Finks referat gjorde hans udtalelser et stærkt indtryk på dr. Munch, og han troede, at Munch i aftenens ministerråd ville gøre den opfattelse gældende, at den danske regering, om det viste sig nødvendigt for tyskerne at stille militære krav, i sidste ende ville give efter under protest uden at gøre militær modstand.

Renthe-Finks
samtale med
dr. Munch
8. april.

¹⁾ Bet. I A. nr. 25, ber. II A. nr. 3—4 og 44, st. 275—294.

²⁾ Telegram nr. 271 af 8. april, afsendt kl. 10,10, modtaget kl. 13,25. A. nr. 85.

³⁾ Optegnelser af Grundherr, dateret 8. april 1940. A. nr. 86.

⁴⁾ Telegram nr. 274 af 8. april, afsendt kl. 19,16, modtaget kl. 22,40. A. nr. 87.

⁵⁾ Sammenlign dr. Munchs referat af samme samtale i bet. I A. 12—13 og 21.

Blandt de tyske dokumenter er fra denne dag ikke fundet yderligere indberetninger fra Renthe-Fink. Denne synes således ikke at have viderebefordret den meddelelse, som han om aftenen den 8. april 1940 modtog fra direktør Mohr¹⁾). Sammenholder man yderligere de her refererede indberetninger med den forklaring, som Renthe-Fink efter kommissionens ønske afgav under forhøret den 20. og 22. juni samt 23. juli 1946, finder man i alt væsentligt nøje overensstemmelser²⁾).

Ifølge de oplysninger, som legationsråd Hensel i samme forhør meddelte om begivenhederne i det tyske gesandtskab om aftenen den 8. april, fremgår det, at Renthe-Fink kl. 23 alene modtog de to kurerer, som var ankommet til København enten den 8. eller den 7. april. Først kl. 2 om natten fik Hensel og det øvrige gesandtskabspersonale underretning om, hvad der var forestående.

Meddelelser
fra legations-
råd Hensel
om begiven-
hederne i det
tyske gesandt-
skab natten
mellem 8. og
9. april 1940.

III.

Udførelsen.

Kl. 4 om morgenen den 9. april meddelte Renthe-Fink det danske udenrigsministerium, at han havde ordre til at foretage en demarche hos udenrigsminister Munch kl. 4,20. Først troede man i ministeriet, at det drejede sig om en samtale kl. 16,20, og man var meget forbavset, da gesandten fastholdt det tidlige tidspunkt. Til trods for det usædvanlige i dette, var man fra dansk side ganske uforberedt på indholdet af henvendelsen, og man havde vanskeligt ved at tro, at det virkelig var rigtigt, at tyske tropper var i færd med at gøre landgang i København og overskride grænsen.

Således begynder den beretning, som den tyske minister i København en uges tid senere afsendte til det tyske udenrigsministerium³⁾). Han skilddrer videre, hvor vanskeligt det var at få et hurtigt dansk svar på de stillede tyske krav. Først kl. 6,15 ankom direktør Mohr til gesandtskabet for at meddele, at kongen og regeringen under protest var gået ind på at standse al modstand. Først nu kunne ordren om at afholde sig fra modstand gives tropperne, og da man ikke kunne benytte Kalundborg radio på dette tidlige tidspunkt, blev en katastrofe blot undgået ved, at meddelelsen kunne udsendes ved hjælp af den radiosender, som de tyske tropper havde medbragt til København.

Om begivenhederne om morgenen den 9. april indeholder generalmajor Himers beretning endnu nogle oplysninger⁴⁾). Himer var blevet tilbage i gesandtskabet, da Renthe-Fink tog til udenrigsministeren, og han viste stor utålmodighed, da der ikke indløb øjeblikkeligt svar. Da telefonen endnu ikke var afbrudt, kunne han indberette, at tropperne var gået i land i København. Endnu kl. 6 var telefonforbindelsen til Hamburg ikke af-

General
Himer infor-
merer hoved-
kvarteret i
Hamburg om
begivenheder-
nes forløb.

¹⁾ Bet. I A. 29.

²⁾ Bet. I A. nr. 1 og 7.

³⁾ A. nr. 127, jfr. bet. I A. 15 og 21—22.

⁴⁾ A. nr. 143.

brudt, og Himer kunne ad denne vej anmode om, at tyske bombemaskiner skulle overflyve hovedstaden for at give gesandtens henvendelse eftertryk. Under samtalen med den vagthavende officer i Hamburg misforstod denne opfordringen og troede, at der skulle gives ordre til at påbegynde et luftbombardement, men Himer fik misforståelsen rettet i tide. Efter Himers opfattelse gjorde de tyske bombeflyveres ankomst den fornødne virkning, og den danske regering accepterede. Gennem den tyske radio i Kastellet gav Himer derefter besked om kapitulationen.

Kl. 8,34 kunne Renthe-Fink telegrafere til udenrigsminister v. Ribbentrop, at den første diplomatiske demarche havde fundet sted, og at man under protest havde antaget de tyske krav¹⁾. Der havde været mindre skyderier i København, men efter foreliggende meddelelser ingen blodsudgydelse. Den danske regering ville bøje sig for det uundgåelige med fatning og korrektheds²⁾. Om udviklingen i provinsen forelå endnu ingen meddelelser. Senere på dagen meddelte Renthe-Fink telefonisk til Berlin, at kongen i nærværelse af statsminister Stauning havde modtaget ham i audiens (kl. 14), og at han ved den lejlighed havde præsenteret generalmajor Himer. Umiddelbart derefter var man blevet modtaget af dronningen³⁾. Af Himers beretning fremgår det, at denne audiens var ønsket af ham, da han gennem en audiens ville blive klar over, om kongen tænkte på at flygte eller ikke⁴⁾. Under audiensen udtalte kongen et ønske om at beholde sin garde, hvilket tyskerne ikke modsatte sig⁵⁾.

Renthe-Fink informerer udenrigsministeriet om, at Danmark har bøjet sig for de tyske krav. Audiens hos kongen 9. april.

Samtidig med at Renthe-Fink foretog sin henvendelse, fandt den tyske landgang sted i København og overskridelsen af grænsen mellem Danmark og Tyskland. Til belysning af de militære begivenheder om morgenen den 9. april er der i de tyske arkiver fundet forskellige beretninger⁶⁾. Der er først en almindelig beretning fra general v. Kaupisch, dateret 30. april 1940, formet som en oversigt over hele operationen med kritiske bemærkninger⁷⁾. I det store og hele var aktionen forløbet i overensstemmelse med den lagte plan. Dog var der begået visse fejl, der ikke havde haft større betydning, som f. eks. at luftlandetropperne var kommet 20 minutter for sent til Masnedø. Alvorligere var det, at det ikke havde været muligt at spærre grænsen mod Sverige. Fejlen var først og fremmest marinens, som ikke ville stille de fornødne skibe til disposition. Færgerne til Malmø og Helsingborg var ikke blevet hindret i at løbe ud, og vigtige agenter var undsluppet ad denne vej. Den øverstbefalende måtte endvidere påtale, at de udkastede flyveblade og de medbragte plakater var affattet i en besynderlig blanding af dansk og norsk sprog, hvilket havde bidraget til at bla-

General v. Kaupisch om Danmarks besættelse.

¹⁾ Ber. IV A. nr. 12.

²⁾ Telegram nr. 275 af 9. april, afsendt kl. 8,34, modtaget kl. 12,05. A. nr. 91. Se desuden A. nr. 92 og 116.

³⁾ Telegram telefonisk overbragt kl. 16,25. A. nr. 93.

⁴⁾ A. nr. 143.

⁵⁾ Ordre nr. 317 til Renthe-Fink, dateret 11. april, A. nr. 119.

⁶⁾ Jfr. hertil bet. I A. nr. 12 og 19.

⁷⁾ A. nr. 141.

mere værnemagten og dens øverstbefalende. v. Kaupisch bemærkede bittert, at den danske presse stadig tilsløret kritiserede de nedkastede løbesedler. Sammenfattende udtalte generalen, at det danske folk og den danske hær blev overrumplet den 9. april. Det tyske tempo tog vejret fra dem. Befolkningen forholdt sig loyal, medens hæren, og navnlig officererne, var nedslæede. Åben fjendtlighed var en undtagelse, den almindelige holdning absolut værdig.

Om kampene i Jylland findes der ingen tyske beretninger, derimod har de forskellige chefer for de afdelinger, der blev indsat på Sjælland og Fyn, afgivet rapporter i løbet af april måned. Fra chefen for den 198. infanteridivision, generalmajor Roettig, foreligger der en almindelig rapport, dateret 19. april¹⁾. Hertil slutter sig en udførlig rapport fra major Glein om Københavns besættelse, dateret 15. april, en beretning af oberstløjtnant Schultz om det 308. regiments besættelse af Korsør og Slagelse, dateret 17. april, en beretning af kaptajn Buck om landgangen i Gedser og besættelsen af Vordingborg og Storstrømsbroen, dateret 10. april, en beretning af kaptajn Kanzler om landgangen i Nyborg, dateret 14. april, og en beretning af overløjtnant Fohrer om besættelsen af Kalundborg og Skamlebak radiostationer, dateret 15. april. En sammenligning mellem disse og den danske officielle beretning viser afvigelser, navnlig m. h. t. tidspunkterne²⁾.

Major Gleins beretning om besættelsen af Kastellet er meget udførlig. Hovedindholdet er følgende, idet der gøres opmærksom på, at tidsangivelserne er tysk sommertid, altså en time tidligere end dansk tid³⁾.

Indskibningen af tropperne fandt sted i Travemünde natten mellem den 7. og 8. april i »Hansestadt Danzig«, der stak til søs kl. 3. En time senere mødte man isbryderen »Stettin« samt to forpostbåde, der havde til opgave at sikre skibet. Disse fik imidlertid ordre til at sejle i forvejen, medens »Hansestadt Danzig« fulgte en rute langs med dansk territorialfarvand. Ved daggry udstedtes der forbud mod, at mandskabet viste sig på dækket, og opholdet i det overfyldte skib var meget ubehageligt. Kl. 10 sigtedes man af to danske torpedobåde, der fulgte skibet ca. 1½ time. Om eftermiddagen den 8. blev de øvrige officerer og mandskabet underrettet om angrebsmålet. I løbet af natten den 8.—9. april sejlede man gennem Kattegat og Øresund. Man passerede Kronborg kl. 3, og her blev mandskabet vækket. Kl. 4,45 nåedes Trekroner, og her ventede »Stettin«, der meddelte, at man ikke havde kunnet få lods. Fortet var tydeligt at se i den stjerneklare nat, og skibet blev belyst flere gange med projektør fra fortet, der iøvrigt forholdt sig fuldstændig roligt. Skønt man ikke vidste, hvorledes fortet var bevæbnet, eller hvor minefelterne lå, besluttede man at sejle ind. »Stettin« gik foran, »Hansestadt Danzig« fulgte 100 m bagefter. Fortet forholdt sig roligt, og det samme gjorde et krigsskib, der lå i havnen⁴⁾. Kl. 5,20 lagde man til ved Langelinie.

1) A. nr. 131.

2) Se bet. I A. 63—64, 70—71 og 96—97.

3) A. nr. 128, jfr. ber. II A. nr. 45.

4) Bet. I A. 147—159, ber. II A. nr. 15—18, 39, st. 45—70, 141—274, 295—310, ber. III A. nr. 71—74.

Tyske militærcheferes beretninger om Danmarks besættelse.

Major Gleins beretning om Københavns besættelse.

Udskibningen af tropperne påbegyndtes umiddelbart, toldvagten afvæbnedes, og fortroppen sendtes af sted på cykler mod Kastellet. Kl. 5,32 sprængtes nordporten, og umiddelbart derefter trængte man ind fra nord og syd. Når major Glein derefter beretter, at en kommandopost indrettedes kl. 5,30 i generalstokkens stueetage, bliver der uorden i kronologien. Opmonteringen af den medbragte radiostation blev påbegyndt og var afsluttet kl. 5,55. 10 minutter senere havde man forbindelse med gesandtskabet og de tyske tropper i Gedser og Korsør. Kl. 6,10 hejstes det tyske rigsflag, og fem minutter senere var gennemsøgningen af samtlige bygninger afsluttet. De tilfangetagne officerer samledes i officersmessen, underofficerer og mandskab i gymnastiksalen og kvinder og børn i kirken. Kl. 6,20 kom de tyske flyvere. Samtidig med Kassellets besættelse udsendtes patrouiller i gaderne omkring Kastellet, og disse kom i kamp med vagtstyrken på Amalienborg. En del fanger indbragtes i Kastellet, bl. a. afvæbnede politibetjente. Kl. 7,35 meddelte man pr. radio til den 198. division, at Kastellet var besat. Ialt indbragtes som fanger 48 officerer, 635 underofficerer og soldater, 32 politibetjente og 2 civile. Kl. 7,50 indløb besked fra gesandtskabet, at regeringen havde kapituleret. Man besatte derefter kl. 8 radioen og telegrafstationen. Kl. 9,00 modtog man ordre fra gesandtskabet, at de ydre sikringer kunne inddrages, og at officerer og politi kunne få deres våben tilbage. Løsladelsen af fangerne påbegyndtes og var afsluttet kl. 11,30. Derefter rømmede de danske tropper Kastellet¹⁾.

Angrebet på
Kastellet.

Om landgangen i Gedser beretter kaptajn Buck²⁾, at tropperne afsejlede fra Warnemünde kl. 3 tysk sommertid ombord på dampfærgerne »Mecklenburg« og »Schwerin«. Kl. 5,15 lagde man til i færgeløbet, og kl. 5,20 satte den motoriserede kolonne sig i gang over Fålbøl. Man nåede frem til Masnedsund kl. 6,15, og omtrent samtidig landede faldskærmsjægerne. Kl. 6,45 havde man etableret brohoved, og en parlamentær blev afsendt til kommandanten i Vordingborg med opfordring til overgivelse. Forhandlingerne var afsluttet kl. 7,45, og man sendte derefter rekognosceringspatrouriller frem mod Fakse og Næstved.

Kapt. Bucks
beretning om
landgangen i
Gedser.

Om landgangen i Korsør findes dels en beretning af generalmajor Roettig, dels af oberstløjtnant Schultz³⁾. Transporten af tropperne fandt sted dels på to større skibe »Campinas« og »Cordoba«, dels på mindre både. Transporten var dækket af lineskibet »Schleswig-Holstein«, der eventuelt skulle give ildstøtte under landgangen i Korsør. Undervejs gik lineskibet på grund kl. ca. 3, og staben sattes over på en mindre båd. Også en af de mindre både gik tabt undervejs, og mandskabet blev taget op dels af de andre tyske skibe, dels af en dansk torpedobåd. Med en mindre forsinkelse ankom den tyske styrke til Korsør kl. 5,30 tysk sommertid. Et kvarter senere begyndte udskibningen, og i løbet af 10 minutter var færgeløbet, stationen og en del af byen besat. Byen blev hurtigt afspærret fra omverden.

Beretninger
om landgan-
gen i Korsør.

¹⁾ Bet. I A. 63—64 og 128—129.

²⁾ A. nr. 117, jfr. bet. I A. 70—71, st. 300—314, ber. III A. nr. 63—65, 111—199, st. 29—32.

³⁾ A. nr. 131 og 130.

nen og patrouiller udsendt i retning af Slagelse. Kl. 8,30 indtraf de tyske tropper med divisionschefen, generalmajor Roettig, i Slagelse og blev modtaget af den danske kommandant og af mandskabet opstillet til parade. Styrken fortsatte derefter mod Ringsted og Roskilde. En særlig kolonne under overløjtnant Fohrer havde til opgave at besætte Kalundborg og Skamlebæk radiostationer. Kolonnen forlod Korsør kl. 7,15 og nåede frem kl. ca. 9,00. Intetsteds var der tale om modstand¹⁾.

Beretning om
landgangen i
Nyborg.

Den kolonne, der havde ordre til at besætte Nyborg, forlod Kiel sammen med konvojen, der skulle til Korsør. Mandskabet var anbragt på torpedobåden »Claus von Bevern« og de to minestrygere »Nautilus« og »Pelikan«. Kl. 5,15 tysk sommertid sejlede man ind i Nyborg havn og landede i vesthavnen. Mandskabet ombord på en dansk torpedobåd blev straks overmandet, færgeløjet og stationen besat. Kaptajn Kanzler havde derefter en forhandling med borgmesteren og politimesteren, der erklærede sig villige til samarbejde. Efter at Kanzler havde sikret sig, at alt var i orden i Nyborg, kørte han i bil til Odense for at forhandle med den derværende danske garnison. Han indtraf i Odense kort efter kl. 9 og gav kort den derværende danske kommandant underretning om situationen. Kl. 10 var han tilbage til Nyborg²⁾.

Udenrigs-
minister v.
Ribbentrop
informerer
den uden-
landske presse
9. april 1940.

Samtidig med at begivenhederne udviklede sig i Skandinavien, udfoldede der sig en livlig virksomhed i Berlin. Først den 9. april fik de øverste tyske rigsmyndigheder officiel meddelelse om indrykningen i Danmark og de krav, som var stillet til Danmark og Norge. Kl. 11 indkaldtes de udenlandske presserepræsentanter til et møde i udenrigsministeriet. Efter at rigsudenrigsminister v. Rippentrop var kommet tilstede, læste gesandt, dr. Schmidt det memorandum, som om morgenen var blevet overrakt den danske og den norske regering. Umiddelbart derefter tog rigsudenrigsministeren ordet. Han tog først skarp afstand fra de vestallieredes angreb på Norges neutralitet og udtalte derefter, at mineudlægningen kun var 1. led i en engelsk plan om besættelse af hele Skandinavien. Hovedformålet med denne plan var at afskære malmtrafikken og åbne en ny krigsfront mod Tyskland nordfra. Tyskland havde længe haft kendskab til denne plan, men ved tysk indgriben var det lykkedes at redde de skandinaviske folk fra tilintetgørelse og deres gamle og ærværdige kultur fra udslettelse³⁾.

En række tyske gesandter havde ligeledes travlt denne morgen med at notificere angrebet på Skandinavien og nærmere forklare dets berettigelse⁴⁾.

Den tyske
gesandt i
Stockholm
informerer
den svenske
udenrigs-
minister.

Allerede kl. 5 svensk tid opsøgte den tyske minister i Stockholm, prinsen af Wied, udenrigsminister Günther for mundtlig at meddele ham, at Tyskland for at forekomme et umiddelbart forestående vestallieret angreb på den norske og den danske kyst havde set sig nødsaget til at gribe til

1) A. nr. 129, jfr. bet. I A. 71 og 144, ber. III A. 394—95.

2) A. nr. 126, jfr. bet. I A. 96—97 og 144.

3) A. nr. 90.

4) Jfr. de danske notificeringer ber. IV A. nr. 7 og 15—16, ber. V A. nr. 9—10.

visse militære modforholdsregler. Svensk territorium ville ikke blive berørt heraf. To timer senere meldte prinsen af Wied sig påny hos Günther og overrakte ham en kopi af den tyske regerings memorandum til den danske og norske regering samt en notits, hvori Tyskland stillede forskellige krav til Sverige, bl. a. at Sverige skulle indtage streng neutralitet, afholde sig fra alle forholdsregler, der var rettet mod den tyske besættelse af Danmark og Norge, og ikke mobilisere. Kl. 17 om eftermiddagen indfandt prinsen af Wied sig for 3. gang hos udenrigsminister Günther for at modtage den svenske regerings svar på den tyske demarche, der telefonisk samme aften viderebefordres til Berlin¹⁾.

I Rom opsøgte den tyske ambassadør v. Mackensen udenrigsminister Ciano kl. 6,30 og overrakte ham det tyske memorandum til den danske og den norske regering. Samtidig gav han ham en mundtlig orientering om baggrunden for aktionen. Ciano svarede, at han havde ventet et angreb på Maginotlinien, og at den nu foretagne aktion ville vække betydelig opsigt, men når det drejede sig om at komme en fjende i forkøbet, var det altid bedre at handle end at sidde afventende. Kl. 9 blev v. Mackensen i Cianos nærværelse modtaget af Mussolini. Denne var allerede underrettet og modtog nu et egenhændigt brev fra Hitler. Mussolini udtrykte sin store tilfredshed med det tyske initiativ og udtalte: Dette er den rigtige måde at føre krig på. Den, der kommer først, har ret. Hurtighed er alt. Førerens handling vil få vidtrækkende følger²⁾.

Den tyske ambassadør i Rom informerer den italienske regering.

Også ambassadøren i Moskva, v. Schulenburg, havde i forvejen fået ordre til at foretage en henvendelse til udenrigskommissær Molotov³⁾. Den 9. april kl. 10,30 opsøgte han denne og gav ham meddelelse om den foretagne aktion. Molotov udtalte, at englænderne utvivlsomt var gået for vidt, og han sluttede samtalen med at ønske fremgang for Tyskland under de pågående forsvarsforanstaltninger. Nogle dage senere kommenterede ambassadør v. Schulenburg i en udførlig dépeche Ruslands holdning. Gennem længere tid havde ambassadøren mærket en besynderlig uvilje fra russisk side overfor tyske ønsker. Denne uvilje forsvandt pludselig den 9. april. Årsagen hertil var efter ambassadørens opfattelse, at Rusland var lettet over den tyske besættelse af de to nordiske lande. Rusland, der altid var godt underrettet, havde haft kendskab til den engelske angrebsplan og havde frygtet følgerne af et vestallieret angreb i Skandinavien og en mulig opløsning af den finske krig.

Den tyske ambassadør i Moskva informerer Sovjetunionen.

Endnu den 9. april udgik der ordrer til de tyske gesandter i Madrid,

Tyske diplomatiske henvendelser til andre regeringer.

¹⁾ Ordre til prins af Wied, dateret 7. april, A. nr. 79. Se desuden referat af to telefonsamtaler med Wied henholdsvis kl. 10,15 og 21,00 (9. april). A. nr. 94—95. Endvidere telegram nr. 409 af 9. april, afsendt kl. 1,00 (10. april), modtaget kl. 7,05. A. nr. 112, jfr. ber. II A. nr. 6 og 41, Transiteringsfrågor och därmed sammanhängande spørgsmål, Stockholm 1947, s. 3—5.

²⁾ Telegrammer fra v. Mackensen nr. 652—54 af 9. april, afsendt henholdsvis kl. 9,05 og 12,55, modtaget kl. 10,20, 11,00 og 14,30. A. nr. 96—98. Se desuden referat af samtaler med det italienske gesandtskab i Berlin 9. og 10. april. A. nr. 99 og 113.

³⁾ Telegrammer fra v. Schulenburg nr. 648 og 653 af 9. april, afsendt henholdsvis kl. 12,30 og 17,50. Modtaget kl. 12,30 og 21,30. A. nr. 100—01. Se desuden rapport af 11. april 1940. A. nr. 120.

Tokio og Budapest om at overrække de pågældende landes udenrigsministre et eksemplar af det tyske memorandum til den danske og den norske regering. I tilslutning hertil skulle de mundtlig udtale, at aktionen måtte betragtes som en sikkerhedsforanstaltning i anledning af tysk kendskab til et forestående vestallieret angreb på Skandinavien¹⁾. Under en samtale mellem statssekretær Weizsäcker og en repræsentant for den japanske ambassade i Berlin udtalte denne et ønske om at se de dokumentariske beviser på et forestående engelsk angreb, og statssekretæren benyttede lejligheden til at fremføre rigsregeringens skuffelse over, at ikke alle japanske blade havde kommenteret den tyske aktion på den måde, som man kunne have ventet det²⁾. Fra Budapest indberettede den tyske minister Strachwitz, at den ungarske regering havde fuld forståelse for den tyske fremgangsmåde, og samme toner lød fra den jugoslaviske minister i Berlin³⁾. I Washington var udtalelserne mere blandede. Naturligvis indberettede den tyske ambassadør Thomsen med megen omhu alle udtalelser, der var gunstige for Tyskland, og som tydede på, at De Forenede Stater stadig ville holde sig udenfor konflikten i Europa, men han kunne ikke skjule, at der i visse amerikanske kredse påny kom fjendtlige udtalelser til orde⁴⁾. I de referater om stemningen blandt de internationale journalister i Berlin i dagene umiddelbart efter den tyske aktion, som gruppefører Likus har udarbejdet, findes ligeledes adskillige oplysninger om en ret fjendtlig indstilling hos visse amerikanske journalister overfor Tyskland i anledning af angrebet på Danmark og Norge⁵⁾.

Først om formiddagen den 10. april ankom general v. Kaupisch til København, og han blev dagen efter forestillet af Renthe-Fink for kongen. Til stede ved audiensen var desuden kronprins Frederik og statsminister Stauning. Umiddelbart efter blev v. Kaupisch modtaget af dronningen⁶⁾.

Efter at besættelsen var blevet gennemført og den øverstbefalende ankommet, var det nødvendigt nærmere at fastsætte forholdet mellem den rigsbefuldmægtigede og den øverstbefalende. Allerede den 10. April henvendte Renthe-Fink sig til det tyske udenrigsministerium med en forespørgsel, om generalmajor Himers mission var endt, og dagen efter tog han påny stilling til hele spørgsmålet om forholdet mellem ham og de militære myndigheder⁷⁾. Renthe Fink stillede sig straks på det standpunkt, at således som forhold-

¹⁾ Telegram af 9. april. A. nr. 102. Se desuden A. nr. 121.

²⁾ Referat af samtale af 11. april. A. nr. 122.

³⁾ Telegram nr. 211 fra Strachwitz af 9. april, afsendt kl. 21,39, modtaget kl. 3,45 (10. april). A. nr. 103. Referat af samtale med den jugoslaviske minister, dateret 10. april. A. nr. 111.

⁴⁾ Telegrammer fra ambassadør Thomsen nr. 590, 594—95 og 599 af 9. april, afsendt henholdsvis kl. 13,30, 18,29 og 5,15 (10. april), modtaget kl. 0,30, 5,45, 3,45 og 10,10. A. nr. 104—07.

⁵⁾ A. nr. 108—10.

⁶⁾ Telegram nr. 280 af 10. april, afsendt kl. 13,40, modtaget kl. 16,30. A. nr. 114. Se desuden telefonbesked af 11. april. A. nr. 118.

⁷⁾ Telegram nr. 280 af 10. april, afsendt kl. 13,40, modtaget kl. 16,30. A. nr. 114. Endvidere telegram nr. 281 af 10. april, afsendt kl. 13,30, modtaget kl. 16,30. A. nr. 115.

General
v. Kaupisch
ankommer til
København.
Audiens hos
kongen.

Forholdet
mellem
Renthe-Fink
og de tyske
militærmyndigheder i
Danmark.

dene havde udviklet sig i Danmark, måtte han som rigsbefuldmægtiget rangere over generalen, og at det tilkom gesandten at forestille generalen for kongen. I en særlig ordre af 12. april fastlagde udenrigsministeriet forholdet. Man anerkendte, at Renthe-Fink havde forestillet generalen. I alle militære spørgsmål var den øverstbefalende den afgørende myndighed, men når rent militære spørgsmål skulle forhandles med den danske regering, skulle gesandten føre forhandlingerne. Derimod måtte den militære øverstbefalende forhandle direkte med danske militære instanser. Hvad der skulle regnes for militære spørgsmål, måtte afgøres fra tilfælde til tilfælde, og det henstilledes til den rigsbefuldmægtigede at holde sig i nær føling med den kommanderende general. Generalmajor Himer skulle indtil videre stå til rådighed for gesandten i militære spørgsmål¹⁾. I overensstemmelse med disse grundprincipper instrueredes den øverstbefalende i Danmark under 19. april af generaloberst v. Brauchitsch²⁾.

Til belysning af general v. Kaupischs syn på den tyske besættelse af Danmark findes et privatbrev fra ham til general Karl Bodenschatz, dat. 20. april 1940³⁾. v. Kaupisch opstillede her som målet for tysk politik i Danmark at vinde Danmarks villige medarbejderskab for tysk krigsrustning. Danskeren er ingen polak, men en germaner, og hans tilsikrede suverænitet må derfor bevares udadtil. Naturligvis kan vi tvinge ham, men det vil blot have til følge, at vi ikke kan opnå så meget for os selv som ved »frivilligt« medarbejderskab. Rigsregeringens syn på det nordslesvigske spørgsmål fremgår af en optegnelse af gruppefører Lorenz, dat. 9. april 1940⁴⁾.

Efter forhandling mellem v. Kaupisch og Renthe-Fink, og efter at sagen havde været forelagt udenrigsministeriet i Berlin, udarbejdedes i løbet af april måned et såkaldt »Merkblatt für das Verhalten in Dänemark«⁵⁾. I dette gaves der detaljerede forskrifter for, hvorledes enhver tysker skulle optræde i Danmark. I denne forbindelse kan det ligeledes nævnes, at v. Kaupisch under 21. april viderebefordrede en ordre fra Hitler, hvori det udtaltes, at alle tyske soldater måtte vise de nordiske landes kvinder tilbørlig agtelse⁶⁾.

21. april 1940 viderebefordrede v. Kaupisch en hilsen til de tyske afdelinger i Danmark fra hærens øverstkommanderende, generaloberst v. Brauchitsch. I denne anerkendtes de tyske troppers fremragende ydelser under indmarchen i Danmark og udtaltes samtidig håbet om, at tropperne også i fremtiden ville vise en forbilledlig holdning. v. Kaupisch gjorde disse ord til sine og befalede, at meddelelsen fra v. Brauchitsch skulle bekendtgøres ved samtlige appeller. Derimod måtte den ikke offentliggøres i presse eller radio⁷⁾.

General v. Kaupisch om målet for tysk politik i Danmark efter 9. april.

Instruks om de tyske troppers holdning.

General v. Kaupischs tak til tropperne.

¹⁾ Ordre fra Berlin af 12. april. A. nr. 125.

²⁾ A. nr. 132.

³⁾ A. nr. 133.

⁴⁾ A. nr. 89.

⁵⁾ A. nr. 136 og 138—39.

⁶⁾ A. nr. 134.

⁷⁾ A. nr. 135, jfr. ber. III A. nr. 99.

I henhold til de kommissionen givne forskrifter gives foranstående beretning til det høje folketing.

Christiansborg, den 15. februar 1951.

Kristen Amby. Busch-Jensen. Bøgholm. Holger Eriksen, formand. Niels Eriksen. Jørgen Gram. Victor Gram. Poul Hansen (Grenaa). Rasmus Hansen. Hans Hækkerup. Arnth Jensen, næstformand. Thisted Knudsen. Holger Larsen. M. Larsen. Lindberg. Harald Nielsen. Karl Olsen. Oluf Pedersen. Th. Poulsen. Rager. Rasting. Viggo Starcke. Steen.

Eigil Olsen.